

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Prezidentská volba 1934 v Československu a její
ohlas v dobovém tisku**

Bc. Pavel Černý

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Prezidentská volba 1934 v Československu a její
ohlas v dobovém tisku**

Bc. Pavel Černý

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za odborné vedení, čas a poskytnuté informace, čímž přispěl k dokončení této diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1 Soudobý politický systém.....	10
2 Dobový tisk.....	16
2.1 Československy psaný tisk nezávislý na politických stranách	16
2.2 Československy psaný tisk závislý na politických stranách	17
2.3 Cizojazyčný tisk.....	21
3 Rozložení politických sil.....	23
4 Prezidentští kandidáti	25
4.1 Tomáš Garrigue Masaryk	25
4.2 Klement Gottwald	26
5 Průběh a výsledek volby.....	28
6 Reakce v tisku.....	30
6.1 Československy psaný tisk nezávislý na politických stranách	30
6.1.1 Lidové noviny	30
6.1.2 Národní politika.....	34
6.2 Československy psaný tisk závislý na politických stranách	35
6.2.1 České slovo.....	36
6.2.2 Haló noviny.....	38
6.2.3 Národní listy	38
6.2.4 Národné noviny.....	39
6.2.5 Právo lidu	40
6.2.6 Slovák	44
6.2.7 Venkov.....	46
6.3 Cizojazyčný tisk.....	48
6.3.1 Deutsche Landpost.....	48
6.3.2 Prager Tagblatt.....	49
Závěr.....	51
Resumé.....	54
Seznam použitých pramenů a literatury	55
Prameny:	55
Literatura:.....	55
Periodika:	56

Úvod

Při přemýšlení o tématu diplomové práce jsem se rozhodl spojit historické téma s tématem dotýkajícím se žurnalistiky. Zvolil jsem si proto možnost zpracovat diplomovou práci s ohledem na zobrazení významné historické události ve vybraném dobovém tisku. Po úvaze jsem si vybral téma prezidentské volby roku 1934 a jejího ohlasu v tehdejších novinách. Prezidentskou volbu právě zmíněného roku jsem zvolil proto, že se jednalo o poslední volbu, které se zúčastnil Tomáš Garrigue Masaryk a politickým protivníkem mu byl pozdější komunistický prezident Klement Gottwald. Proti sobě se tedy postavil demokratický a totalitní proud. V práci pojmenované „Prezidentská volba 1934 v Československu a její ohlas v dobovém tisku“ zanalyzuji tiskové zprávy týkající se prezidentské volby z 24. května ve vybraných relevantních titulech, jež vycházely v roce 1934. Nelze opomenout ani německy psané tiskoviny, jelikož Němci tvořili výraznou národnostní menšinu v tehdeším Československu. Ústředním tématem diplomové práce tedy je mediální obraz prezidentských voleb z 24. května 1934 v Československu ve vybraném tisku.

Cílem práce je probádání a objasnění přístupu k prezidentské volbě v dobových denících, večernících a ve většině případů i samotných politických stranách, jelikož drtivá část zvolených novin byla tiskovým orgánem některé z těchto stran. Kromě praktické části zkoumající dobové tiskoviny se v práci nelze vyhnout ani teoretickému představení soudobého politického systému, rozdělení a krátké prezentaci jednotlivých významných tiskovin, rozložení politických sil a chybět nemůže taktéž oddíl věnující se jednotlivým prezidentským kandidátům, jelikož bez znalosti souvislostí nelze na poli historickém pracovat. Pro vlastní výzkum jsem si vybral období od neděle 20. května do neděle 27. května, protože během tohoto zvoleného období proběhla volba, a byla tudíž nejvíce reflektována.

Během zkoumání se pokusím odhalit, nakolik bylo vnímání volby objektivní, popřípadě se vynasnažím najít subjektivní postoje novin vůči prezidentským kandidátům. Předpokládám, že T. G. Masaryk měl širokou podporu, a proto probádám dostatečné množství tiskovin, abych zjistil, zda se objevila podpora komunistického protikandidáta Klementa Gottwalda v nekomunistickém tisku. Taktéž předpokládám, že většina tiskovin se bude volbou zabírat zevrubně a denně na několika stranách, jelikož se jednalo o velice významnou politickou událost. Zajímat mě budou také reakce

na průběh volby a to, kolik se jim věnovalo v jednotlivých periodikách prostoru. Očekávám, že vybrané tituly budou seriózní a nebude se v nich objevovat touha po senzacích, tudíž z tohoto důvodu v práci nezohledním bulvární tisk z nakladatelství Tempo Jiřího Stříbrného. Dalším předpokladem je vzájemná konfrontace jednotlivých tiskovin. Myslím si, že by neměly chybět ani přenesené ohlasy ze zahraničního tisku. Vzhledem k významu prezidentské volby jako takové by se jí mělo věnovat dostatek prostoru nezávisle na jazyku, takže očekávám, že se problematikou budou zabývat československy i cizojazyčně psané tiskoviny přibližně rovnoměrně.

První Československá republika se řadí k významným obdobím v historii našeho národa, a proto se tomuto tématu věnuje množství odborné literatury. Při tvorbě diplomové práce budu na prvním místě pracovat s dobovým tiskem, chybět nemohou ani odborné publikace věnující se politickým dějinám Československa a vývoji novinářského řemesla v českých zemích. Při zkoumání dostupných zdrojů jsem neobjevil žádný výzkum, jenž je cíleně zaměřený na problematiku pokrytí prezidentské volby roku 1934 v dobovém tisku. Pro nastínění politického a hospodářského systému Československa využiji knihy Antonína Klimka, kde autor detailně popisuje situaci v zemi předcházející prezidentské volbě v květnu 1934. V politice a hospodářství Československa se orientují také díky dílu Zdeňka Kárníka, které v některých ohledech prohlubuje informace uvedené Antonínem Klimkem. Ani v jednom díle by neměla být nezmíněna prezidentská volba odehrávající se roku 1934. První Československou republikou se zabývají ve svých publikacích také Věra Olivová či Eva Broklová. Politické strany vybraného období jsou poměrně kvalitně zpracovány ve sborníku kratších prací kolektivu autorů v čele s Jiřím Malířem a Pavlem Markem. Každá kapitola díla se věnuje některé z politických stran a nechybí ani informace o tiskových orgánech části politických stran. Pro přehledný vývoj novinářství se i v dnešní době hodí dílo zpracované kolektivem autorů pod vedením Mileny Beránkové, jež ovšem bylo vydáno v roce 1988, a proto je nutno k němu přistupovat s kritickým pohledem a uvedené informace se musí důsledně selektovat a verifikovat. K dějinám komunistického tisku na našem území existuje dostatek pramenů, a proto využiji také díla od Vojtěcha Dolejšího. K osobnosti T. G. Masaryka vyšla řada děl, takže zvolím pouze vybraná díla, z nichž načerpám inspiraci pro kapitolu věnující se prezidentským kandidátům. U Klementa Gottwalda se jedná o úlohu opět o něco složitější, jelikož

na dostupné materiály se musí hledět kritickým pohledem vzhledem k době jejich vydání.

Primárním pramenem této diplomové práce bude dobový tisk vycházející na území Československé republiky. Zvolil jsem tituly dostupné ve většině případů v Národní knihovně v Praze a v jednom případě ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje má k dispozici tiskový orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické s názvem *Právo lidu*. Národní knihovna v Praze vytvořila chvályhodný program digitální knihovny, který pojmenovala Kramerius, a kde jsou některá periodika dostupná online. Část z nich se ovšem kvůli autorskému zákonu dá prohlédnout pouze v budově Národní knihovny. Volně přístupné jsou *Národní listy* a *Národní politika*. Na půdě knihovny se lze v systému Kramerius podívat na *Lidové noviny* a *Slováka*. Ostatní vybrané tiskoviny bylo nutné prostudovat digitalizované do podoby mikrofilmů, jelikož papírové předlohy nejsou dostupné. Výjimku tvoří *Národné noviny*, jež jsem prostudoval v papírové podobě ve studovně Národní knihovny.

Jako představitele komunistického tisku jsem vybral *Haló noviny*, jelikož *Rudé právo* se teprve vzpamatovávalo z jednoho z dalších zákazů činnosti, a předpokládám, že informace budou stejně relevantní. Komunistická strana Československa sice netvořila významným způsobem státní politiku, nicméně důležitost zastoupení komunistického tisku je dána osobou kandidáta Klementa Gottwalda. Za zástupce cizojazyčného tisku jsem zvolil dvojici *Deutsche Landpost* a *Prager Tagblatt*. Nejvýznamnější československé politické strany reprezentují tituly: *České slovo*, *Národní listy*, *Národné noviny*, *Právo lidu*, *Slovák* a *Venkov*. Zástupci nezávislého tisku jsem zvolil *Lidové noviny* a *Národní politiku*.

Ústředním tiskovým orgánem politické strany byl v drtivé většině případů deník vycházející na území hlavního města. Z toho důvodu jsem pro diplomovou práci vybral převážně pražské deníky prezentující názory významných politických stran roku 1934 a také nezávislý tisk. Chybět nebudou ani cizojazyčné tiskoviny, jelikož na našem území vycházelo několik německy psaných deníků. Nejdůležitější součástí novin ve sledovaném období tvořily úvodníky, jimž věnuji největší pozornost, jelikož se v nich vyskytují nejaktuálnější informace, ale stranou zájmu nezůstanou ani ostatní části novinového vydání.

Práci jsem se rozhodl strukturovat do šesti stěžejních kapitol. V první části rozeberu soudobý politický systém. Druhou kapitolu zaměřím na dobový tisk, který rozdělím na československy psaný tisk nezávislý na politických stranách, československy psaný tisk závislý na politických stranách a cizojazyčně psaný tisk. Třetí kapitolu věnuji krátkému exkurzu do aktuálního rozložení politických sil v roce 1934. Menší prostor dostanou i jednotliví prezidentští kandidáti, konkrétně jim je vyhrazena čtvrtá kapitola, kde se čtenáři práce dozví alespoň základní nástin ze života T. G. Masaryka a K. Gottwalda. V předposlední části práce pro přehlednost shrnu průběh a výsledek prezidentské volby, načež bude následovat nejzásadnější kapitola celé práce, kde sepíši reakce jednotlivých zvolených tiskovin a analyzuji je. Poslední kapitolu rozdělím dle jednotlivých zpracovávaných periodik.

1 Soudobý politický systém

V Československu roku 1934 fungovala pluralitní demokracie. Existovalo i vznikalo relativně velké množství různorodých politických uskupení. Politické strany byly od vzniku republiky důležitým nástrojem k získání a udržení moci ve státě. Ovšem ústavní zakotvení stran vůbec neodpovídalo reálně síle jejich postavení. Politické spektrum bylo opravdu široké a setkáváme se u nás se stavovskými stranami, další byly vyloženě založené na ideových principech. Chybět nemůže rozdělení stran podle národů. V Československu se dařilo stranám českým, slovenským, ale zastoupeny byly vydatně také národní menšiny, takže významnou roli hrály německé strany a o něco menší roli můžeme přisoudit maďarským či polským stranám. Vzhledem k uznání židovské národnosti na území Československa mohla vzniknout dokonce i židovská strana, což v Evropě nebylo zvykem. Kromě politiky strany zasahovaly i do nepolitických oblastí veřejného života, když zakládaly různé zájmové, hospodářské či odborové organizace. Parlamentní demokracie v Československu byla v Evropě třicátých let výrazná, i přesto v systému nalezneme vážné nedostatky a situace v Československu se dá označit jako „diktatura stran.“¹ Československé politické strany nebyly žádným způsobem právně zakotveny. Politické strany se ve většině případů dělily ještě podle národnostní příslušnosti. Důležitou roli sehrával v Československu prezident, mající velké pravomoci. Nejednalo se až tolik o ústavou vymezené pravomoci, jako spíše o faktickou autoritu Masaryka, která přesahovala rámec ústavy. Šlo hlavně o autoritu morální.

I na Československou republiku působila světová hospodářská krize a svůj vrchol měla v roce 1933. Během tohoto roku bylo na úřadech evidováno 920 182 neumístěných uchazečů o zaměstnání.² Následkem hospodářské krize lidé inklinovali k totalitním hnutím, jelikož si od nich slibovali napravení nepříznivé situace. V Československu lze inklinaci k totalitě sledovat v počtu voličů Komunistické strany Československa. Fašismus nikterak velkou podporu nezískal.

Nejvýznamnější politickou hybnou silou po dobu celého trvání první republiky byla Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu. Vzestup agrární strany

¹ BROKLOVÁ, Eva, *Československá demokracie: Politický systém ČSR 1918–1938*, Praha 1992, s. 74.

² KLIMEK, Antonín, *Vítejte v první republice*, Praha 2003, s. 221.

u nás se datuje k roku 1901. Do poválečného období strana vstoupila již jako poměrně moderní s významnou členskou základnou. Při pátrání po příčině obliby agrární strany najdeme výsledek ve složení obyvatelstva, kdy jedna třetina obyvatel země v roce 1930 pracovala v zemědělství, lesnictví a rybářství.³ Straně tedy stačilo získat si voliče z této vrstvy obyvatel, aby ve volbách uspěla. Agráři si opatřili silnou základnu na venkově díky pozemkové reformě a vliv na rolníky měli prostřednictvím družstevních organizací, záložen a zájmových organizací. Kromě toho se po skončení první světové války zaměřili na rozšíření členské základny z řad inteligence a úřednictva. Agráři zůstali v popředí po celou dobu trvání první Československé republiky a byli tím pádem nejsilnějším politickým subjektem, o čemž svědčí fakt, že od roku 1922 v čele vlády stál vždy agrárník (s výjimkou druhé úřednické vlády roku 1926). V době prezidentské volby strana neměla předsedu, jelikož roku 1933 zemřel dlouholetý předseda Antonín Švehla a jeho nástupce členové strany zvolili až v roce 1935. Sudetští Němci měli také vlastní agrární stranu s názvem Svaz zemědělců (Bund der Landwirte), která se stala členem vládních koalicí v rámci tzv. panské a široké koalice. Programově se jako ostatní německé strany stavěla za požadavek na sebeurčení. Jednalo se o jednu z nejmasovějších politických německých stran na území Československa a její členskou základnu tvořilo takřka sto tisíc lidí. Velice vlivnou součástí strany tvořila organizace mládeže Svaz německé venkovské mládeže (Bund der deutschen Landjugend). Nejvýraznějším členem strany byl Franz Spina. Ve třicátých letech se pokusilo prosadit nacionálně orientované křídlo vedené Franzem Hellerem, které požadovalo odchod strany z vlády. Počet členů začal klesat po roce 1933 v souvislosti se založením hnutí v češtině nazvaného Sudetoněmecká vlastenecká fronta (Sudetendeutsche Heimatfront).⁴

Poměrně významné postavení měla Československá sociálně demokratická strana dělnická, která společně s dalšími socialistickými stranami vytvářela základ pro demokratický vývoj. Významného postavení sociálně demokratická strana dosáhla díky rozmachu na konci první světové války. Jednalo se o první politickou stranu, která u nás vznikla s celostátní působností. Největšího úspěchu strana dosáhla ve volbách do poslanecké sněmovny a senátu v roce 1920. Oproti tomu tvoří kontrast volby v roce 1925, kdy československá sociální demokracie zaznamenala velký propad.

³ BROKLOVÁ, s. 93.

⁴ MAREK, Pavel a kol., *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998*, Rosice u Brna 2000, s. 275.

Sudetoněmeckou variantu představovala Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR. Původně se jednalo o politicky i sociálně radikální stranu. Brzy ovšem ve straně převážilo konstruktivní křídlo s touhou po pozitivní občanské spolupráci. Strana měla velice kvalitní organizaci, která se vytvořila ještě za dob rakousko-uherské monarchie. Německá sociálně demokratická strana dělnická si získala poměrně velkou popularitu a v parlamentních volbách roku 1920 získala 43 % hlasů německých voličů, což znamenalo 31 mandátů a druhou nejsilnější pozici v parlamentu po Československé sociálně demokratické straně dělnické.⁵ Ve třicátých letech uvnitř strany probíhal boj o další podobu politického programu. Ve sledovaném období strana podporovala rakouskou a německou antifašistickou emigraci.

Od Československé sociálně demokratické strany dělnické se odštěpila radikální skupina, která vytvořila Komunistickou stranu Československa. Při svém vzniku patřila k největším komunistickým stranám na celém světě. Poměrně brzy oslovila velké procento voličů, takže relativním úspěchem nové strany skončily parlamentní volby v roce 1925, jelikož se komunistům podařilo obsadit 41 křesel. Do čela strany se roku 1929 postavil Klement Gottwald, a přestože ze strany odešla většina zakládajících členů, neztratili komunisté na popularitě a v popředí se drželi i v první polovině třicátých let. Nejzásadnější pro politiku Komunistické strany Československa byla politika sovětské vlády. Na sjezdech strany vznikaly akční programy, jež reflektovaly aktuální situaci a zájmy pracujícího lidu. Členskou základnu tvořili dělníci, rolníci, řemeslníci a své zástupce u komunistů měla také inteligence. Přes relativní volební úspěchy strana nehrála zásadní roli v politickém systému Československa roku 1934.

Československá strana národně socialistická patřila mezi velmi významné politické strany, i když nejzásadnější vliv na dění v republice nikdy neměla. V roce 1923 do strany vstoupil pozdější prezident Edvard Beneš, což nesla s nelibostí jedna z vůdčích osobností strany Jiří Stříbrný. Stříbrný byl v roce 1926 ze strany vyloučen kvůli svým aférám. Na nově vytvořeném politickém programu národních socialistů se ideově významně podílel Edvard Beneš.⁶ Beneš taktéž přispěl k formulaci postojů strany v zahraniční politice státu. Strana se podílela na většině koaličních vlád s výjimkou období mezi lety 1926–1929. Podporovali ji převážně dělníci

⁵ MAREK a kol., s. 268.

⁶ KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918–1938): Díl druhý: Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930–1935)*, Praha 2002, s. 332-333.

a intelektuálové s nižším sociálním postavením. Národní socialisté patřili k oporám politiky Hradu.

Klesající tendenci měla volební popularita Československé strany lidové. Jednalo se o křesťanskou stranu, jež měla zájem na zavedení křesťanské morálky do politiky. Strana též trvala na prohloubení mravní a náboženské výchovy. Hlavně díky působení Msgr. Jana Šrámka se stala spolehlivou součástí vládních koalic. Oporu lidovců tvořil venkov, což do jisté míry způsobovalo napětí mezi nimi a agrárníky. Ve třicátých letech proběhl spor mezi Msgr. Janem Šrámkem a Bohumilem Staškem o politické směřování strany v dalším období. Sudetoněmeckou variantou lidové strany byla Německá křesťanskosociální strana lidová, která se účastnila několika vládních koalicí v letech 1926–1929 a 1936–1938. Založena byla v roce 1919 a její nejsilnější organizace se nacházely na jižní Moravě a ve Slezsku. Členové se rekrutovali z řad aktivních katolíků z měst i vesnic. Obdobně jako ostatní sudetoněmecké strany, i Německá křesťanskosociální strana lidová se stavěla za prosazení autonomie. K oponentům patřili němečtí sociální demokraté a napjaté vztahy měla strana také s německými agrárníky, jelikož obě strany měly podobnou voličskou strukturu, tedy rolníci. Po roce 1933 nastal úbytek členů, kteří se přesouvali do nově vzniklého hnutí Sudetendeutsche Heimatfront. Strana se ze začátku stavěla k tomuto hnutí odmítavě, ale v průběhu roku 1934 již začala hledat cestu k možnému navázání spolupráce.⁷

První československá republika se dá charakterizovat jako mnohonárodnostní stát. K 15. únoru 1921 v republice žilo 13 373 463 obyvatel. 51 % obyvatelstva tvořili Češi, druhou nejpočetnější národností byli s 23,4 % Němci a na třetím místě v Československu byli Slováci s 14,5 %. Maďaři tvořili 5,6 % obyvatelstva, Rusíni 3,4 %, Židé 1,3 %, Poláci 0,6 % a na ostatní národnosti zbylo 0,2 %.⁸ Vzhledem k velkému podílu národnostních menšin na populaci Československé republiky existovalo několik politických stran věnujících se programově těmto menšinám. Jako typický příklad se dá uvést Hlinkova slovenská ľudová strana, která od samého počátku existence sváděla boj za práva slovenského jazyka a Slováků obecně. Do vlády strana vstoupila v roce 1927. Po článku Vojtecha Tuky v deníku *Slovák* roku 1928⁹ strana

⁷ MAREK a kol., s. 273-274.

⁸ HARNA, Josef, *První Československá republika — pokus o demokracii ve střední Evropě*, Praha 1990, s. 10.

⁹ Vojtech Tuka zveřejnil na Nový rok 1928 článek, kde tvrdil, že Martinská deklarace má tajný dodatek, a podle něho se mohou Slováci rozhodnout, jestli chtějí setrvat v Československu,

ztratila část svých voličů, což se promítlo ve volbách roku 1929. I přesto však Hlinkova slovenská ľudová strana zůstala nejsilnější na Slovensku. Členskou základnu strany tvořili katoličtí duchovní a věřící ze střední městské třídy. Strana se zasazovala o politickou autonomii Slovenska. Další nebezpečí pro republiku znamenalo hnutí nazvané Sudetoněmecká vlastenecká fronta (Sudetendeutsche Heimatfront), které do sebe postupně absorbovalo členy zakázaných sudetoněmeckých politických stran. Poprvé se hnutí sešlo 1. října 1933 v Chebu.¹⁰ Požadavky na národní sebeurčení byly také součástí původního programu Maďarské národní strany. Šlo o druhou nejsilnější stranu v rámci maďarské menšiny (nejsilnější byla Zemská křesťansko-socialistická strana). Program strany byl vůči československé vládě a Československu všeobecně značně kritický.¹¹

Ve vymezeném období měly vliv na politickou situaci také další strany. Československá strana národně demokratická byla programově pokroková a demokratická. Také se snažila o odluku církve od státu. Zájmem národních demokratů byl silný prezident a národní český stát. Národní demokraté patřili ke kritikům Hradu a Edvarda Beneše. Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská vznikla v roce 1919.¹² Měla ambici sjednotit valnou část československých živnostníků a obchodníků, což se jí ovšem nezdařilo. Ústředním politickým partnerem živnostnické strany byli agráři. Od roku 1925 se strana účastnila většiny vládních koalic.

Třicátá léta byla především ve znamení nástupu fašismu a nacismu k moci v některých evropských státech. Fašisté se pokoušeli získat moc i v Československu. V noci z 21. na 22. ledna 1933 proběhl židenický puč. Šlo o ozbrojený pokus o převzetí moci, kdy skupinka více než sedmdesáti fašistů pod vedením bývalého agrárníka Ladislava Kobsinka přepadla kasárna v brněnské městské části Židenice.¹³ Vojáci a četníci se postarali o zlikvidování útoku a nebezpečné agresory zatkli. Akce měla poměrně velký ohlas v dobovém tisku. Následné vyšetřování prokázalo provázanost fašistů a některých členů armády nebo polovojenské organizace. Ústřední postava

nebo vytvořit vlastní stát. Slovenský poslanec Milan Ivanka na Tuku podal trestní oznámení pro velezradu, načež byl v lednu následujícího roku Tuka zatčen a v říjnu odsouzen na patnáct roků do vězení. U soudu mu prokázali špionáž ve prospěch horthyovského Maďarska.

¹⁰ NOVÁK, Otto, *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933–1938*, Praha 1987, s. 23.

¹¹ MAREK a kol., s. 233–234.

¹² Tamtéž, s. 186.

¹³ KLIMEK, Antonín, *Vítejte v první republice*, Praha 2003, s. 221.

československých fašistů, generál Radola Gajda nebyl v následném procesu odsouzen, což vyvolalo nelibost v okruhu Hradu, a proto Kancelář prezidenta republiky stála za revizí celého procesu. Následně byly tresty pro fašisty uděleny a navýšeny, kdy odsouzen byl tentokrát i Gajda. Činnost Národní obce fašistické však nebyla pozastavena. Z globálního pohledu v Československu ovšem zůstali fašisté na okraji zájmu.

Velice blízko k fašismu mělo také politické uskupení, jež se v době prezidentské volby nazývalo Národní liga. Právě pod tímto názvem se strana osamostatnila v roce 1930 z bloku zvaného Liga proti vázaným kandidátkám. Politický program strany ve většině případů nabízel demagogii kombinovanou s nacionalismem.¹⁴ Vůdčí osobností strany byl Jiří Stříbrný. Strana měla největší podporu v Praze a dále v Brně, zatímco v ostatních oblastech měla poměrně slabý vliv. Na Slovensku strana v zásadě existovala jen v Bratislavě a na Podkarpatskou Rus její vliv nedosáhnul vůbec. Nejvýraznějším představitelem Národní ligy se stal Stříbrného tisk vydávaný v rodinném nakladatelství Tempo. V roce 1929 začal Stříbrný vydávat satirický časopis nazvaný *Šejdrem*, od čehož se odvinulo označování členů Národní ligy jako „šejdristů“.

Na Podkarpatské Rusi také existovala celá řada politických uskupení. Tato situace byla dána velice bohatým národnostním složením oblasti. Na území Podkarpatské Rusi vedle sebe koexistovali Rusíni, Němci, Maďaři, Rumuni, Židé, Romové, Slováci a Češi. Z tamních politických stran za zmínku stojí Ruská lidová strana, jež se snažila o získání autonomie Podkarpatské Rusi v rámci Československa a připojení částí Slovenska s Rusínským obyvatelstvem. Na politické scéně strana kooperovala s českými národními demokraty. Radikální autonomistický program také mělo politické sdružení nazvané Autonomní zemědělský svaz. Vůdcové Svazu byli značně ovlivněni myšlenkami maďarských autonomistů. Hlavním bodem programu bylo naplnění saint-germainské mírové smlouvy týkající se postavení Podkarpatské Rusi.¹⁵

¹⁴ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol., *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004: I. díl: Období 1861–1938*, Brno 2005, s. 782.

¹⁵ MAREK a kol., s. 245-246.

2 Dobový tisk

Ve sledovaném období ovlivňovaly valnou část veřejného mínění tištěná média. Velká koncentrace tisku se na území Československa nacházela v Praze. Množství novin a časopisů patřilo politickým stranám. Největším novinářským koncernem doby byla akciová společnost Melantrich. Množství různých novin vedlo k velkému konkurenčnímu boji, takže se stávalo, že některé vydání novin se prodávalo pod cenou, o čemž svědčí několik vět šéfredaktora *Národních listů* Antonína Pimperera: „*U všech pražských večerníků je známo, že vydavatelé na ně doplácují a že jsou prodávány pod výrobními náklady. Tyto deficity nahrazují vydavatelstvu novin většinou politické strany, které ve večernících vidí dobrý agitační prostředek a podle toho řídí se také jejich obsah.*“¹⁶

2.1 Československy psaný tisk nezávislý na politických stranách

V Československu existovalo několik deníků, které nebyly závislé na vedení politické strany. Mezi nejvýznamnější můžeme zařadit *Lidové noviny*, *Národní osvobození* a *Národní politiku*. *Lidové noviny* byly založeny již v roce 1893 v Brně Adolfem Stránským. Ve dvacátých letech dvacátého století vznikla pražská redakce novin. Noviny vycházely dvakrát za den. *Lidové noviny* se dají označit za tisk pro inteligenci a články v nich psala skutečná elita. Stačí zmínit jména Karel Poláček, Eduard Bass, Karel a Josef Čapkovi, Oldřich Mikulášek, František Kožík, Rudolf Těsnohlídek, František Gellner či Jan Drda.¹⁷

Roku 1924 začaly vycházet noviny pojmenované *Národní osvobození*. Vznikly sloučením *Legionářského směru* a *Československých novin*. *Národní osvobození* nemělo večerník ani odpoledník, vycházelo tedy jen v jednom vydání. Noviny vedl po celou dobu jejich vydávání dr. Lev Sychrava. Mezi členy redakce patřily také významné osobnosti jako např. Josef Kopta, František Langer či Vladislav Vančura. *Národní osvobození* se snažilo hájit zájmy učitelů, státních zaměstnanců a udržovalo legionářskou tradici. Jednalo se o velice kvalitní list, který se nesnažil hnát za senzacemi.¹⁸

¹⁶ *Národní listy, Bolesti našeho denního tisku*, 27. 1. 1931.

¹⁷ BERÁNKOVÁ, Milena, KRIVÁNKOVÁ, Alena a RUTTKAY, Fraňo, *Dějiny československé žurnalistiky. 3. díl*, Praha, 1988, s. 178.

¹⁸ Tamtéž, s. 179-180.

Národní politika začala vycházet původně jako česká příloha německy psaného deníku *Politik* v roce 1883 a po dvou letech se osamostatnila. Nejprve podporovala staročechy, později inklinovala k národním demokratům. Noviny vycházely dvakrát denně v poměrně vysokém nákladu. Graficky se stala vzorem mnoha pozdějších deníků.¹⁹

2.2 Československy psaný tisk závislý na politických stranách

Velká většina dobového tisku byla závislá na politických stranách, jelikož se jednalo o jejich tiskové orgány, přes něž prezentovaly svoje názorová stanoviska širokému spektru zájemců. Ústředním tiskovým orgánem Československé strany národně sociální se stal 1. března 1907 deník *České slovo*. Noviny nejprve vydávalo Vydavatelské družstvo, ale již v roce 1910 se úlohy vydavatele zhostil tiskový koncern Melantrich.²⁰ Později se začal vydávat velice úspěšný večerník *Večerní České slovo*. *Večerní České slovo* dokonce bylo nejrozšířenějším českým denním tiskem, když dosáhlo na neuvěřitelné číslo více než 650 000 výtisků za jeden den.²¹ V roce 1938 se dokonce prodalo 800 000 výtisků v jednom dni, což je rekordní číslo.²² Do kulturní rubriky přispívaly takové osobnosti, jakými bezesporu byli Josef Hora, Olga Scheinpflugová či Hugo Haas.

I Československá strana lidová potřebovala svůj tiskový orgán, a proto v roce 1922 vznikl deník *Lidové listy*. Jejich večerní variantou byl *Pražský večerník*. Kromě těchto novin strana vydávala ještě řadu politických týdeníků a čtrnáctideníků v různých městech (např. v Plzni, Jihlavě či Hradci Králové). Vydávány byly i náboženské časopisy. Ze známějších osobností v *Lidových listech* působil spisovatel Jaroslav Durych. Roku 1929 byl v Praze otevřen palác Charitas, který se stal hlavním tiskovým střediskem Československé strany lidové.²³

Struktura tisku Československé národní demokracie byla poměrně rozvětvená a jako ústřední tiskový orgán strany se označují *Národní listy*. Ty existovaly již od roku 1861 a plnily funkci tiskového orgánu mladočechů. Během první světové války byly *Národní listy* dvakrát pozastaveny. V roce 1918 z redakce odešla řada velkých

¹⁹ BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 177.

²⁰ Tamtéž, s. 162.

²¹ DOLEJŠÍ, Vojtěch, *Noviny a novináři*, Praha 1963, s. 67.

²² KÁRNÍK, s. 338.

²³ MAREK a kol., s. 154.

osobností (bratři Čapkovi, Jan Herben aj.). V *Národních listech* po roce 1918 zůstal z významných autorů Viktor Dyk.²⁴ Činnost novin byla ukončena v roce 1941.

Ústředním tiskovým orgánem Slovenské národní strany byly *Národné noviny*. Od 14. prosince 1918 noviny vycházely jako deník. Redakce novin sídlila v Martině. *Národné noviny* měly časté problémy s financemi, takže se několikrát musely z deníku přeměnit na noviny s menší periodicitou. V roce 1934 vyvrcholily zásahy ze strany cenzury a list byl na šest měsíců zastaven. Nastalé situace se pokusila využít progresivní skupina z Bratislavy, jež plánovala vydávat náhradu za zastavené *Národné noviny*, která se měla nazývat *Slovenské národné noviny*. Jediné, čeho skupina finančně podporovaná Milanem Hodžou dosáhla, bylo přesídlení redakce *Národných novin* z Martina do Bratislavy.²⁵

Právo lidu bylo oficiálním tiskovým orgánem Československé sociálně demokratické strany dělnické. Noviny byly vydávány v pražské Hyberské ulici v Lidové knihtiskárně Antonína Němce a spol.²⁶ *Právo lidu* jako deník vyšlo poprvé na začátku října 1897. Z toho vyplývá, že ve třicátých letech již noviny ČSDSD patřily k nejdéle působícím novinám v republice. Tiskovým orgánem Československé sociálně demokratické strany dělnické na Slovensku byly *Robotnícke noviny*. Po vzniku republiky nejprve vycházely dvakrát do týdne, od 1. dubna 1919 začaly vycházet již třikrát týdně a 6. března 1920 se staly deníkem.²⁷

Komunisté se také snažili prezentovat své názory, ale jejich tiskoviny byly poměrně často zastavovány. *Rudé právo* začalo vycházet na podzim 1920. Nejprve bylo vedeno jako ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.²⁸ Ovšem již v květnu dalšího roku se stalo orgánem Československé strany komunistické. Od samého počátku začalo *Rudé právo* vycházet dvakrát denně. V letech 1928–1934 vycházelo večerní vydání pod názvem *Rudý večerník*. S *Rudým právem* je spojen také prezidentský kandidát Klement Gottwald. „Velkou oporou RUDÉHO PRÁVA byl Klement Gottwald, který byl v roce 1926 povolán do Prahy jako vedoucí pracovník ústřední agitační a propagační komise. Nejenže se staral o kádrové vybavení ústředního tiskového orgánu strany, ale stal se jeho pravidelným a významným

²⁴ BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 172.

²⁵ MALÍŘ, MAREK a kol., s. 827.

²⁶ BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 159.

²⁷ Tamtéž, s. 186.

²⁸ DOLEJŠÍ, Vojtěch, *40 let Rudého práva*, Praha 1960, s. 29.

spolupracovníkem.“²⁹ *Rudé právo* samozřejmě fungovalo jako nástroj politické propagandy KSČ. V roce 1929 byl Klement Gottwald pověřen politickým vedením *Rudého práva*. Tisk *Rudého práva* byl několikrát z úředních důvodů zastaven na kratší dobu v letech 1928, 1929, 1931, 1933 a 1934.³⁰ V říjnu 1938 byl tisk úplně zastaven.³¹

Vzhledem k zastavení tisku *Rudého práva* v říjnu 1933 a omezení komunistického tisku bylo rozhodnuto o vzniku nového listu, který by substituoval tisk strany. Formálně se jednalo o deník typografů, jež přišli o práci kvůli zastavení *Rudého práva*. První číslo *Haló novin* vyšlo v pondělí 23. října 1933 a noviny vycházely každý den kromě neděle ve dvanáct hodin. V neděli noviny začaly vycházet až na žádost čtenářů od 5. listopadu 1933.³² Do *Haló novin* psali redaktoři *Rudého práva*, kteří ovšem oficiálně publikovat nesměli, a proto využívali pseudonymů. Po zákazu časopisu *Tvorba* se do vedení *Haló novin* na několik měsíců dostal Julius Fučík. V únoru 1934 mohl opět začít vycházet dříve zakázaný *Rudý večerník*, ale bylo rozhodnuto, že namísto něho budou vycházet *Haló noviny*. Noviny přestaly vycházet 20. října 1938 společně s dalším komunistickým tiskem.

I čeští fašisté potřebovali prezentovat svoje názory na stránkách tisku, a proto vznikl tiskový orgán pojmenovaný *Říšská stráž*, který byl přejmenován v roce 1929 na *Stráž říše*. Za vznikem stál hlavní představitel českých fašistů Radola Gajda a jako šéfredaktor působil Jan Scheinost. Kromě ústředního tiskového orgánu vycházely i další fašistické tiskoviny, např. *Vlajka* či *Lech*. Ultranacionalistický *Lech* vydával Gajdův přítel Jan Karlík.³³

Slovenská ľudová strana a později Hlinkova slovenská ľudová strana potřebovala nutně také svůj tiskový orgán, a proto 5. února 1919 vznikl týdeník s názvem *Slovák*. Periodicita vycházení novin však nemohla stačit, takže začaly vycházet pod stejným názvem další noviny. V roce 1920 už *Slovák* vycházel denně kromě pondělí. Od roku 1924 byl hlavním spolupracovníkem Jozef Tiso. Dlouhou dobu byl šéfredaktorem listu Karol Sidor. Do redakce také svého času patřili pozdější významní činitelé Slovenské republiky jako Alexander „Šaňo“ Mach, Karol Murgáš

²⁹ BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 98-99.

³⁰ DOLEJŠÍ, *40 let Rudého práva*, s. 103.

³¹ Tamtéž, s. 85.

³² BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 122.

³³ KLÍMEK Antonín, *Boj o Hrad 2.: Kdo po Masarykovi?: Vnitropolitický vývoj Československa 1926–1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*, Praha 1998, s. 87.

nebo Aladár Kočiš. Kvůli protistátním článkům byl *Slovák* zastaven v roce 1933. K obnovení došlo po Velikonocích 1934. Redakce sídlila nejprve v Ružomberoku, ale již roku 1922 se přesunula do Bratislavy.³⁴

Slovenský denník začal původně vycházet jako tiskový orgán Slovenské národní rady 9. listopadu 1918 v Ružomberoku. V únoru 1919 se redakce přesunula do Bratislavy. Později se *Slovenský denník* stal tiskovým orgánem agrární strany. List se snažil o prosazování československé spolupráce namísto slovenského separatismu. Slovenští agráři spolupracovali s českými, což ovšem v roce 1933 eskalovalo v napjatou situaci v redakci, kdy mladší redaktori nebyli spokojeni s národnostním a sociálním stavem Slováků.³⁵

Samostatnou kapitolu by mohly tvořit listy nakladatelství Tempo. Za produkcí nakladatelství Tempo stál významný politik Jiří Stříbrný, který v roce 1934 byl členem Národní ligy. Mezi vydávané tiskoviny nakladatelství Tempo patřil *Pondělní list*, *Večerní list*, *Nedělní list*, *Expres* a *Polední list*. Nakladatelství Tempo se dá přesvědčivě označit za zakladatele bulvárního tisku u nás. První číslo *Poledního listu* vyšlo 29. listopadu 1926. V březnu roku následujícího Stříbrný začal vydávat *Večerní list*. V roce 1928 začaly periodicky vycházet tiskoviny nazvané *Nedělní list* a *Pondělní list*.³⁶

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu vydávala deník s názvem *Venkov*. První číslo deníku vyšlo 29. března 1906.³⁷ Přílohou deníku byl *Večer*, který se později stal samostatným. Během první světové války agráři také vydávali list s názvem *Lidový deník*, který našel mnoho čtenářů na venkově. Vedoucím *Venkova* byl Josef Vraný, který měl mimořádné postavení v rámci strany a byl neustále volen do nejvyššího zákonodárského sboru Československa a do předsednictva agrární strany.³⁸ Z významných autorů do *Venkova* přispívali Arne Novák či František Xaver Šalda. Vliv agrárních listů byl poměrně velký, což bylo z velké části zapříčiněno značnou popularitou strany. Tisk Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu zařizovalo vydavatelství Novina.

³⁴ MAREK a kol., s. 219.

³⁵ BERÁNKOVÁ, KŘIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 183.

³⁶ MALÍŘ, MAREK a kol., s. 785.

³⁷ Vojtěch Dolejší uvádí datum 1. dubna 1906. DOLEJŠÍ, *Noviny a novináři*, s. 127.

³⁸ KÁRNÍK, s. 306.

2.3 Cizojazyčný tisk

Vzhledem ke struktuře Československa s ohledem na národnostní menšiny, vycházely ve sledovaném období také cizojazyčné tiskoviny. Agrární německá strana Bund der Landwirte si krátce po vzniku vytvořila noviny nazvané *Deutsche Landbote*, které vycházely několikrát do týdne. Od října 1919 vycházel ústřední deník s názvem *Deutsche Landpost*, jenž vycházel v České Lípě. Samozřejmě součástí stranického tisku byla také regionální periodika, za všechny jmenujme chebský *Deutscher Landruf* a *Deutsche Landheimat* z Litoměřic.³⁹

Součástí československé politické scény byla i Německá křesťanskosociální strana lidová (Deutsche Christlichsoziale Volkspartei). Jejím hlavním reprezentantem byly noviny s názvem *Deutsche Presse*. Katolická církev na tisk kladla velký důraz, protože měl napomoci s šířením křesťanských principů. Vycházely také regionální listy jako např. *Die Tagespost* či *Volksbote*.⁴⁰

Noviny *Prager Presse* byly založeny T. G. Masarykem v březnu roku 1921 s cílem integrovat německy mluvící menšinu. Šéfredaktorem listu byl Arne Laurin. Fejetony měl na starosti Otto Pick. Noviny byly vydávány nakladatelstvím Orbis. Jednalo se o neoficiální noviny československé vlády, hlavně ministerstva zahraničí. I *Prager Presse* se týkaly perzekuce po Mnichovské dohodě a jejich tisk byl zastaven.⁴¹

Liberalně demokratické německy psané noviny *Prager Tagblatt* vycházely od roku 1875.⁴² Mezi významné přispěvatele listu se dají zařadit jména jako Egon Erwin Kisch, Max Brod či Johannes Urzidil. *Prager Tagblatt* nebyl majetkem žádné politické strany. Vydávání novin bylo zastaveno v roce 1939 v souvislosti s německou okupací.

Německá sociálnědemokratická dělnická strana měla velice dobře propracovaný systém novin již před první světovou válkou. Od září roku 1921 si jako tiskový orgán zvolila noviny s názvem *Sozialdemokrat*. Souběžně s ústředním tiskovým orgánem vycházela i regionální periodika jako např. *Volkszeitung* v Chomutově, *Volkswille*

³⁹ MAREK a kol., s. 275.

⁴⁰ MALIŘ, MAREK a kol., s. 274.

⁴¹ BERÁNKOVÁ, KRIVÁNKOVÁ, RUTTKAY, s. 207.

⁴² DOLEJŠÍ, *Noviny a novináři*, s. 17.

v Karlových Varech či *Nordböhmisches Volksblatt* pro Podmokly.⁴³ Jedním z redaktorů listu *Sozialdemokrat* vycházejícího v Praze byl Wenzel Jaksch, pozdější politický oponent Edvarda Beneše.

Tiskovým orgánem Ruské lidové strany byla *Narodnaja gazeta*, která vycházela s pomocí finanční podpory národně demokratické strany a krajanských sdružení ve Spojených státech amerických.⁴⁴

⁴³ MAREK a kol., s. 268.

⁴⁴ MALÍŘ, MAREK a kol., s. 865.

3 Rozložení politických sil

Obecně je určování síly politické strany poměrně obtížnou záležitostí, protože se musí vycházet ze dvou důležitých složek: z počtu sympatizantů a z podílu na politické moci.⁴⁵ Při určování rozložení politických sil tedy vycházím z výsledků posledních relevantních voleb. Poslední volby do československého parlamentu před prezidentskou volbou 1934 probíhaly 27. října 1929. Jednalo se o třetí volby v pořadí od vzniku Československé republiky.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé zvítězila na počet hlasů Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu. Získala patnáct procent z celkového počtu hlasů, což v důsledku činilo 1,1 milionu platných hlasů a 46 mandátů. Na druhé pozici se podle počtu hlasů umístila Československá sociálně demokratická strana dělnická s třinácti procenty (0,96 milionu hlasů) a 39 mandátů, za ní na třetím místě skončila Československá strana národně socialistická s více než deseti procenty (0,77 milionu hlasů) a 32 mandátů. Přes deset procent se dostala také Komunistická strana Československa (0,75 milionu hlasů) a za to získala 30 mandátů. Pro komunisty se nicméně jednalo o úbytek voličů, jelikož v předchozích volbách v roce 1925 získali o téměř dvě stě tisíc hlasů více. Československá strana lidová obdržela osm procent hlasů (0,62 milionu hlasů) a 25 mandátů. Do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Republiky československé se dostalo ještě dalších jedenáct politických subjektů, mezi nimi např. Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR, Hlinkova slovenská ľudová strana či Liga proti vázaným kandidátním listinám.⁴⁶ Ze všech kandidujících uskupení nedostala žádný mandát pouze následující trojice: Jurigova slovenská strana lidová, Zemská strana maloroľníků živnostníků a dělníků a Všeněmecká strana pro Čechy, Moravu a Slezsko.

Předsedou poslanecké sněmovny se 12. prosince 1929 stal člen Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu Jan Malypetr, zatímco vedoucí funkce v senátu se téhož dne ujal člen Československé sociálně demokratické strany dělnické František Soukup. V důsledku voleb se k moci dostala druhá vláda Františka Udržala, jež působila od 7. prosince 1929 do 29. října 1932, kdy pět dní před koncem podala

⁴⁵ MALÍŘ, MAREK, a kol., s. 543.

⁴⁶ MAREK a kol., s. 27.

demisi. Po druhé Udržalově vládě následovaly tři vlády Jana Malypetra. Právě Jan Malypetr byl ministerským předsedou v době konání prezidentské volby 1934. Druhá vláda Jana Malypetra se označuje za vládu tzv. široké koalice. Ve vládě měly zastoupení následující politické strany: Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, Československý sociálně demokratická strana dělnická, Československá strana národně socialistická, Československá strana lidová, Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR a Bund der Landwirte. Ve vládě také pracovali dva nezávislí ministři (Karel Trapl, Jan Krčmář).

Rozložení politický sil vyloženě nahrávalo tomu, aby v prezidentské volbě roku 1934 obhájil svoji pozici stávající prezident T. G. Masaryk. Vládní koalice se rozhodla pro podpoření Masaryka, zatímco případná kandidatura Edvarda Beneše se jevila jako problematická a nebylo jisté, že by byl zvolen prezidentem. Úcta k Masarykovi nedovolila ostatním stranám postavit mu do cesty nějakého vážného kandidáta, a proto se zúčastnil pouze protestní komunistický kandidát Klement Gottwald, jehož nominace byla oznámena poměrně krátkou dobu před samotnou volbou. Komunistická strana Československa hrála v danou dobu marginální roli v politickém rozhodování, a tudíž nemohla očekávat podporu pro svého kandidáta, což se také projevilo.

4 Prezidentští kandidáti

Prezidentské volby roku 1934 se zúčastnili dva kandidáti. Čtyřiaosmdesátiletý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, jehož protivníkem v boji o post prezidenta se stal komunista Klement Gottwald. Masaryka ke kandidatuře vedlo přesvědčení, že v případě nezvolení jím navrhovaného Edvarda Beneše, by mohla nastat destabilizace politického prostředí. Masaryk do prezidentské volby vstupoval s tím, že republiku vedl již od samého počátku – tedy od roku 1918.

4.1 Tomáš Garrigue Masaryk

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil 7. března 1850 v Hodoníně č. p. 121 jako Tomáš Jan do rodiny vozky Josefa a jeho manželky Terezie rozené Kropáčkové.⁴⁷ Na univerzitě ve Vídni Masaryk získal titul docent. Roku 1900 Masaryk stál u vzniku České strany lidové-pokrokové.

V roce vypuknutí první světové války se Masaryk přesunul do exilu, aby se ujal role vedoucího muže v odboji proti habsburské monarchii. Od léta roku 1918 se chystalo vyhlášení československé prozatímní vlády a do jejího čela se měl postavit právě Masaryk. Pro Masaryka se původně uvažovalo o funkci předsedy vlády či ministra financí.⁴⁸ 14. listopadu 1918 byl Tomáš Garrigue Masaryk oficiálně zvolen aklamací do funkce prezidenta nově vzniklé republiky. V tu dobu ještě pobýval ve Spojených státech amerických, odkud se koncem roku vrátil do vlasti, aby mohl nový úřad vykonávat. Masaryk pro sebe získal podstatně větší pravomoci, než jaké se původně plánovaly.

Dne 27. května 1920 proběhla první řádná prezidentská volba po vzniku republiky. Kandidoval stávající prezident Masaryk a proti němu byl nasazen německý profesor August Naegle. Volba probíhala od jedenácti hodin v Rudolfinu a zúčastnilo se jí 423 volitelů.⁴⁹ Masaryk byl 284 hlasy zvolen prezidentem Československa na dalších sedm let. V lednu 1921 prezident onemocněl a nevypadalo to s ním dobře,

⁴⁷ *Moravský zemský archiv v Brně*. Matrika narozených Hodonín 1838 - 1858. Hodonín 5306, s. 304. Dostupné z <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/5035/?strana=155> (2. 4. 2014).

⁴⁸ KLÍMEK, Antonín, *Boj o Hrad 1.: Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 - 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*, Praha 1996, s. 16.

⁴⁹ Tamtéž, s. 129.

choroba ho dokonce ohrožovala na životě.⁵⁰ Ve stavu nemocných Masaryk zůstal až do května 1921. Přibližně v tomto období také vznikla tzv. Pětka, tedy uskupení zástupců pěti mocných stran. Pětka se v první polovině dvacátých let podílela na vládnutí v Československu a několikrát se s Masarykem dostala do sporu.

Roku 1927 se Tomáš Garrigue Masaryk chystal na další prezidentskou volbu. V důvěrně zprávě úředníka prezidentské kanceláře Josefa Schieszela adresované Masarykovi v dubnu 1927 se píše: „*Bylo by klamně domnívati se, že nová kandidatura pana presidenta se přijímá bez námitek. Naopak, pracuje se velice usilovně proti ní. V čele tohoto boje jsou ministr Dr. Hodža a Sís.*“⁵¹ Jako o nejlepším protikandidátovi se uvažovalo o Antonínu Švehlovi, nicméně ten kandidaturu na post prezidenta odmítl a naopak podpořil Masaryka.⁵² Masaryk sám se vyjádřil ve smyslu, že pokud by měla volba dojít do druhého kola, pak by do něho nenastoupil.⁵³ V den volby, tedy 27. května 1927, se proti sobě postavili dva oficiální kandidáti: Tomáš Garrigue Masaryk a komunist Václav Šturc. Šturc obdržel 54 hlasů, 2 hlasovací lístky byly neplatné, 104 hlasovacích lístků bylo prázdných a Masaryk získal 274 hlasů. Vzhledem k tomu, že byla nutná třípětinová většina a hlasovalo 434 volitelů, se stal Tomáš Garrigue Masaryk prezidentem na dalších sedm roků.⁵⁴

Nejvyšší formální uznání Masarykovi získal v době svých jubilejních narozenin roku 1930, kdy parlament schválil zákon: Tomáš Garrigue Masaryk zasloužil se o stát. Na přelomu let 1932 a 1933 se zhoršilo prezidentovo zdraví. V roce 1934 se měly konat prezidentské volby, do nichž se předpokládalo, že Masaryk doporučí Edvarda Beneše jako kandidáta. Vzhledem k ústavní výjimce, umožňující opakovanou kandidaturu prvního prezidenta, mohl i sám Masaryk pomýšlet na další zvolení. V konečném důsledku se do voleb vydal sám Tomáš Garrigue Masaryk, jelikož nebylo pravděpodobné, že by Edvard Beneš zvítězil.

4.2 Klement Gottwald

Komunistický kandidát Klement Gottwald se narodil 23. listopadu 1896 a v době volby mu tedy bylo 37 roků. V mládí vstoupil do sociálně demokratické strany a jako její člen

⁵⁰ Tamtéž, s. 150-152.

⁵¹ PECHÁČEK, Jaroslav, *Masaryk, Beneš, Hrad: Masarykovy dopisy Benešovi*, Praha 1996, s. 60.

⁵² KLÍMEK, *Boj o Hrad 2.*, s. 125-126.

⁵³ Tamtéž., s. 131.

⁵⁴ Tamtéž, s. 133-134.

se později vyčlenil do nově vzniklé Komunistické strany Československa. Od roku 1921 působil Gottwald ve slovenské Banské Bystrici v redakci komunistického týdeníku Hlas ľudu. Gottwaldův pobyt na Slovensku skončil po třech letech, kdy se přesunul na Moravu. Rok 1925 se stal zásadním v jeho životě. Klement Gottwald byl zvolen členem ústředního výboru strany, politického byra a politického sekretariátu Komunistické strany Československa.⁵⁵ V roce 1926 se přesunul do Prahy. Ambiciózní Gottwald se postupem času prokousával hierarchií strany a vylepšoval svoje postavení. Na V. sjezdu KSČ konaném v únoru 1929 se Klement Gottwald dostal do čela strany. A právě z pozice lídra Komunistické strany Československa kandidoval v prezidentských volbách roku 1934 jako protikandidát stávajícího prezidenta T. G. Masaryka. Gottwaldův pohled na volby Masaryka byl vyloženě negativní: *„Česká buržoasie provádí v těchto dnech novou volbu presidenta Masaryka. Volba se děje ve znamení zostřených příprav fašistické diktatury a urychlených příprav k imperialistické válce. V Masarykovi našla česká buržoasie muže, který její fašistické a válečné záměry halí do hávu ‚všenárodnosti‘, ‚demokracie‘ a ‚humanity‘ a prosazuje je svou autoritou v masách.“*⁵⁶

⁵⁵ KREMPA, Ivan (red.), *Klement Gottwald: Revolucionář a politik*, Praha 1986, s. 39.

⁵⁶ GOTTWALD, Klement, *Spisy V.*, Praha 1952, s. 194.

5 Průběh a výsledek volby

V Československu byla parlamentní demokracií, která potřebovala specifikovat volbu prezidenta. Techniku volby prezidenta republiky a ukončení jeho úředního období stanovovala hlava třetí ústavy: „*K volbě prezidenta svolával předseda vlády Národní shromáždění nejpozději 14 dní před koncem prezidentova období. Schůze byla pro obě komory společná, veřejná a bez rozpravy. Platnost volby byla vázána na přítomnost nadpoloviční většiny celkového počtu poslanců a senátorů v den volby. Při prvním a případném druhém hlasování ústava stanovovala nutnost třípětinové většiny přítomných.*“⁵⁷

Volba prezidenta se odehrála ve čtvrtek 24. května 1934 ve Vladislavském sále na Pražském hradě. Proti sobě se postavili dva kandidáti. Prvním z nich byl stávající prezident Tomáš Garrigue Masaryk a proti němu byl vybrán vedoucí představitel komunistické strany Klement Gottwald. Komunisté vyhlásili nesmiřitelnou kampaň proti osobě T. G. Masaryka a jejich sloganem bylo: „Ne Masaryk, ale Lenin.“, aby varovali před údajnou iluzí v Beneše a Masaryka.⁵⁸

Během volby vedli komunističtí poslanci a senátoři obstrukce, snažili se samotnou volbu narušit, a dokonce kvůli svému nemístnému chování museli být vyvedeni. Po skončení volby státní aparát vydal zatykače na čtyři čelní představitele komunistické strany. Zatykače byly vydány na jména Klement Gottwald, Josef Krosnář, Josef Štětka a Václav Kopecký. Všichni měli být souzeni za svoji dřívější protistátní činnost podle zákona na ochranu republiky, a proto nejprve raději přešli do ilegality, aby nakonec uprchli před spravedlností do Sovětského Svazu.⁵⁹

Celkově bylo odevzdáno 418 platných hlasů. Tomáš Garrigue Masaryk získal 327 hlasů, Klement Gottwald obdržel 38 hlasů a zbylé volební lístky byly odevzdány prázdné.⁶⁰ Je známo, že Masaryka před volbou postihly zdravotní obtíže, které se na povrch dostaly hlavně po volbě. Veřejnosti sice byla předkládána verze o jarní chřipce, nicméně realita byla taková, že přibližně měsíc před volbou prodělal prezident Masaryk záchvat mozkové mrtvice. Následkem mozkové mrtvice ochrnl na pravou

⁵⁷ BALÍK, Stanislav a kol. *Politický systém českých zemí 1848–1989*, Brno 2007, s. 63.

⁵⁸ KOPECKÝ, Václav, *ČSR a KSČ: Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*, Praha 1960, s. 167.

⁵⁹ OLIVOVÁ, *Dějiny první republiky*, Praha 2000, s. 184.

⁶⁰ KÁRNÍK, s. 263, Václav Kopecký uvádí chybně 39 hlasů pro Gottwalda - KOPECKÝ, s. 167.

polovinu těla, což narušilo schopnost chůze, činnost ruky a výslovnost. V době ihned po volbě velice špatně viděl, a z toho důvodu měl prezidentský slib naučený nazpaměť.⁶¹ Při samotném projevu ovšem komolil některá slova. Bude tedy poměrně zajímavé sledovat, zda se v některých tiskovinách objeví reakce na zhoršený stav hlavy státu.

⁶¹ KLIMEK, *Boj o Hrad 2.*, s. 387.

6 Reakce v tisku

Cílem této kapitoly je vyhledání relevantních informací v rámci jednotlivých titulů, které byly zmíněny v úvodu práce. Informace budou vyhledávány postupně a bádání se zaměří na informace o prezidentských kandidátech, jejich případné hodnocení a celkový pohled na volbu z hlediska zvolených tiskovin.

6.1 Československy psaný tisk nezávislý na politických stranách

Z nezávislého tisku se nejprve pustím do analýzy *Lidových novin* a následně stejným způsobem zpracuji *Národní politiku*. Tyto dva nezávislé deníky budou pro zhodnocení situace stačit.

6.1.1 Lidové noviny

V *Lidových novinách* se objevila téměř bezmezná podpora T. G. Masaryka. V článku nazvaném *Prezidentské volby československé*⁶² se noviny věnovaly teoretickým náležitostem voleb a taktéž rozebírají volby předchozí. Ve stejný den taktéž noviny komentovaly, jak by měla volba podle předběžných prohlášení jednotlivých stran probíhat: „*Koalice měla šťastnou myšlenku, vystoupit s jednotným prohlášením, že bude jednomyslně a v jednom šiku volit presidentem republiky T. G. Masaryka. K tomuto prohlášení připojila se opoziční strana živnostenská. Také ostatní německé opoziční strany kromě nacionálů ohlásily, že budou hlasovat pro Masaryka; někteří nacionálové budou hlasovat, někteří se hlasování zdrží.*“⁶³ Podle předpokládaného průběhu a propočtů se tedy mohly *Lidové noviny* vyjádřit i k výsledku několik dnů před samotnou prezidentskou volbou: „*Masaryk bude tedy zvolen ohromnou většinou československé státní společnosti.*“⁶⁴ Pozornost zaměřil autor článku na nerozhodnuté strany, podrobil je lehké kritice a též si všímal pokusů Hlinkovy slovenské ľudové strany o získání výhod výměnou za hlasování pro T. G. Masaryka: „*Národní demokraté a ľudáci se ještě nerozhodli, jak budou postupovat. Národní demokraté hledají pro sebe východisko v tom, že dají patrně svým parlamentním zástupcům volnost osobního rozhodnutí. Mezi ľudáky jsou velmi rozdílná mínění; rozhodne se až v poslední chvíli. Jejich pokusy, spojit s prezidentskou volbou některé své požadavky (pittsburskou*

⁶² Lidové noviny, *Prezidentské volby československé*, 20. 5. 1934, ranní vydání.

⁶³ Lidové noviny, *Týden prezidentské volby*, 20. 5. 1934, ranní vydání.

⁶⁴ Tamtéž.

dohodu, amnestii) se nemohly podařit, protože bylo samozřejmou zásadou, že nelze volbu Masarykovu spojovat s nějakými politickými podmínkami nebo stranickými výminkami.“⁶⁵ Další články se zaměřily na organizační informace v předvolební Praze a nechyběla ani zmínka o slavnostní jízdě nového prezidenta. V jednom ze článků se dokonce čtenáři mohli dozvědět o možnosti využití slevy na jízdné při cestě vlakem do Prahy a zpět v den volby. Se zvolením Masaryka prezidentem se počítalo na sto procent, což lze ilustrovat úryvkem uveřejněným den před prezidentskou volbou: „*Brněnské občanstvo projeví radost nad opětnou volbou T. G. Masaryka presidentem republiky společně a veřejně na Náměstí svobody ve čtvrtek o 19. hod. za pořadatelství městské rady, vojenské posádky a kulturních korporací obou národností.*“⁶⁶ Obdobná informace je taktéž o oslavách T. G. Masaryka v Ivančicích. *Lidové noviny* zmiňovaly kladný ohlas v *New York Times* na T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Zajímavostí jistě je, že na titulní straně ranního vydání z volebního dne se nenacházely žádné informace k události dne. Očekávané informace se nacházely až na druhé straně, kde opět i *Lidové noviny* věnovaly důkladnou pozornost technickým náležitostem prezidentské volby. Noviny čtenáře informovaly o posledních rozhodnutích politických stran, o jejichž váhavosti psaly již v předchozích dnech: „*Dnes v poslední chvíli - den před volbou - rozhodovaly ještě některé politické strany o svém poměru k zítřejší volbě presidenta republiky. Z německých stran zbývali ještě nacionálové, kteří v dnešní schůzi klubu rozhodli se volit presidenta Masaryka. Toto usnesení bylo učiněno v nepřítomnosti poslance dra Hanreicha, který v klubu tvoří zvláštní skupinu. Maďarští nacionálové usnesli se na volném hlasování, ale někteří z nich se netají, že odevzdají hlas pro Masaryka. Předseda strany poslanec Szentivanyi se však k volbě nedostaví, protože již delší dobu churaví. Maďarští křesťanští sociálové zdůrazňují tajnost volby, ve skutečnosti odevzdají prázdné lístky.*“⁶⁷ Komunistickému kandidátovi se *Lidové noviny* věnovaly jen v krátkosti: „*Komunisté oznamují v dnešním Rudém Právu, že budou kandidovat poslance Gottwalda. Poznávají, že jde o kandidaturu protestní a demonstrační.*“⁶⁸ Jednou ze stran, u nichž se několik dní před volbou nevědělo, jak budou hlasovat, byli národní demokraté. Popsáno bylo jejich rozhodnutí o svobodě volby. Relativně velká kritika se snesla na hlavu zástupců Hlinkovy slovenské ľudové strany: „*Stanovisko ľudové strany k volbě presidenta je prý otevřené*

⁶⁵ *Lidové noviny, Týden prezidentské volby*, 20. 5. 1934, ranní vydání.

⁶⁶ *Lidové noviny, K volbě presidenta republiky*, 23. 5. 1934, ranní vydání.

⁶⁷ *Lidové noviny, Poslední rozhodnutí stran k prezidentské volbě*, 24. 5. 1934, ranní vydání.

⁶⁸ Tamtéž.

*a mužné. Mužnost a otevřenost viděli parlamentní zástupcové lidové strany v tom, že se usnesli na stejném postupu jako před sedmi lety: odevzdají prázdné hlasovací lístky.*⁶⁹ Stejně jako ranní vydání, i to odpolední se věnovalo volbě prezidenta a prezentovalo předvolební ruch. Zásadní novou informaci se ovšem čtenáři nedozvěděli.

Výsledek volby mohly *Lidové noviny* prezentovat až v ranním vydání 25. května 1934. Své vyjádření k prezidentské volbě sepsal i významný český spisovatel Karel Čapek: *„Byla znovu volena a slavnostně potvrzena demokracie, jejímž klasickým představitelem v očích celého světa je The Great Old Man of Europe.*“⁷⁰ Čapek se ve svém článku zabíral i děním v ostatních státech Evropy, kde pozoroval jistý odklon demokracie a jako příklad uvedl situaci v Německu, Rakousku a Bulharsku. Detailnímu popisu volební atmosféry se na stránkách listu věnoval i Edvard Beneš, který zároveň vedl polemiku nad místem pro prezidentskou volbu a pochválil Vladislavský sál. Benešově pozornosti neunikly reakce komunistů: *„...komunisté si odskandují svou pošetilou oslavu Lenina, Stalina a proletářské revoluce ... Veliký potlesk se rozehrmívá. Národní shromáždění povstává. Ludákům se nechce, ale vstávají také, jen komunisté vpravo vzadu pod tribunou zůstávají sedět.*“⁷¹ Beneš se nevěnoval pouze samotné volbě, ale sledoval také následující události.

Lidové noviny opravdu důsledně zjišťovaly, kdo odevzdal prázdné volební lístky. Ze 450 možných účastníků volby bylo podle výpočtu sedm lidí omluveno kvůli nemoci, čtyři lidé se nemohli zúčastnit kvůli pobytu v zahraničí. Dalších dvanáct mandátů bylo zrušeno. Dva politici zemřeli a jejich nástupci ještě nemohli k volbě nastoupit. Odevzdány byly dva neplatné hlasy a pět členů se nedostavilo z novinám neznámých důvodů. List si odvodil, že všichni zdraví ľudáci odevzdaly prázdné hlasovací lístky. Hospitant ľudového klubu poslanec Antonín Čuřík hlasoval dle vyjádření novin pro T. G. Masaryka. Minimálně tři ligisté odevzdali prázdné hlasovací lístky, přičemž noviny nevěděly, jak se rozhodl poslanec Antonín Chmelík. Pro odevzdání prázdných lístků ze strany ligistů hovořilo opuštění Vladislavského sálu Jiřím Stříbrným a jeho společníky po oznámení výsledků volby. Noviny očekávaly odevzdání prázdného hlasovacího lístku také od slovenského poslance Martina Rázuse,

⁶⁹ *Lidové noviny, Ludáci odevzdají prázdné lístky*, 24. 5. 1934, ranní vydání.

⁷⁰ *Lidové noviny, Dvacátýčtvrtý květen*, 25. 5. 1934, ranní vydání.

⁷¹ *Lidové noviny, Čtvrtá volba*, 25. 5. 1934, ranní vydání.

jenž sympatizoval s Ľudáky. Očekávaly se prázdné lístky od maďarských křesťanských sociálů a od řady národních demokratů. Na hlavu národních demokratů se opět snesla tvrdá kritika, dokonce je jim předhazována větší „uvědomělost“ jejich německých kolegů, a terčem pro kritiku se stali též slovenští Ľudáci: „*Národní demokraté zůstali věrni své pověstné nerozhodnosti a nepěkné obojakosti: Chtí být opoziční a zároveň vládní... Tito horliví agitátoři >pořádku< nedovedli se při volbě Masarykově, jehož kandidatura byla tak nesporná, že i jimi byla uznávána za samozřejmou, ukáznit ani tak, jako němečtí nacionalové. V dějinách bude vždy zaznamenáváno, že zatím co nacionalisté němečtí uznali státnickou velikost Masarykovy osobnosti, čeští >vlastenci< byli uboze malicherní, zbaběle utíkající před otevřeným uznáním muže, který se nejvíce zasloužil o osvobození vlasti a pevné základy sjednoceného státu. Podobnou malost a provinciálnost projevíli luďáci, kteří rádi vystupují v okázalé, ale samozvané roli nejvlastenečtějších nacionalistů slovenských.*“⁷²

List zveřejnil blahopřání pražského diplomatického sboru opětovně zvolenému Masarykovi a sledoval ohlas volby ve všech krajích. Dokonce byl kvůli oslavě prezidentské volby přerušen smutek za zemřelého německého poslance Josefa Jelinka. První povolební vydání novin se skutečně detailně zaobíralo průběhem volebního dne. Objevila se také kritika konkurenčního tisku, konkrétně novin z vydavatelství Tempo Jiřího Stříbrného: „... v pražských ulicích se již objevila tisková nečistota, na níž je jako zakladatel podepsán Jiří Stříbrný. Zvláštní vydání *Expresu* má nadpis: *83letý prezident zvolen na dalších sedm let.*“⁷³ Lidové noviny čtenářům představily ohlas československé prezidentské volby v zahraničí (Francie, Rakousko). Zveřejněno bylo i blahopřání sovětského diplomatického zástupce v Československu Sergeje Sergejeviče Alexandrovského. Lidové noviny zmiňovaly reakce na prezidentskou volbu v dalších tiskovinách. Prezentovaly se názory Venkova, Lidových listů, Národních listů, Národa, Prager Presse, Českého slova, Národního středu a Národního osvobození. Rozebíraly se negativní komentáře v *Slovenském denníku* a *Robotnických novinách* na úkor Hlinkovy slovenské Ľudové strany. Ohlas ze zahraničí přednesl i Hubert Ripka: „*V opětovné volbě T. G. Masaryka prezidentem republiky cizina velmi oceňovala politický smysl našeho národa pro kontinuitu.*“⁷⁴ Celkově se prezidentské volbě

⁷² Lidové noviny, *Politický význam prezidentské volby: Kdo odevzdal prázdné lístky*, 25. 5. 1934, ranní vydání.

⁷³ Lidové noviny, *Záškodníci*, 25. 5. 1934, ranní vydání.

⁷⁴ Lidové noviny, *Kontinuita v budoucnosti* 27. 5. 1934, ranní vydání.

ze strany *Lidových novin* věnovala velká pozornost a čtenáři mohli získat komplexní informace, i když spíše citově zabarvené. Výmluvné jsou články významných osobností tehdejší doby, tedy Karla Čapka či Edvarda Beneše.

6.1.2 Národní politika

Druhými zkoumanými nezávislými novinami je *Národní politika*, jež se prezidentské volbě věnovala den před samotným průběhem volby, kdy spíše sledovala její organizaci týkající se např. úpravy dopravních předpisů. Jeden odstavec je taktéž věnován výzvě československému studentstvu k uvítání T. G. Masaryka po volbě a připomínají se prezidentovy zásluhy o studenty: „*Akademický dům v Praze, chtěje uctíti svého čestného člena a prvního občana státu presidenta T. G. Masaryka, který byl v předválečné době největším vychovatelem naší mládeže a ani po převratu nikdy nezapomínal na potřeby nemajetného čl. studentstva, rozhodl se účastniti se s ostatními významnými veřejnými spolky uvítání pana presidenta po volbě.*“⁷⁵ Zde se tedy dá vyčíst pozitivní ohlas na jednoho z kandidátů, zatímco druhému se noviny nevěnují. Ranní pražské vydání *Národní politiky* ze dne 24. května 1934 se věnovalo hlavně dějišti prezidentské volby.⁷⁶ V odpoledním vydání se noviny zaobíraly sledovaností prezidentské volby v zahraničí.⁷⁷ Vzhledem k faktu, že *Národní politika* vycházela jen dvakrát denně, mohla přinést aktuální informaci o výsledku prezidentské volby až následující den. Deník si všimnul, že již v předvečer volby měla Praha slavnostnější ráz než obvykle a na mnoha místech se nacházely vystavené portréty a busty T. G. Masaryka. Také v kinech se promítaly filmy ze života presidenta Masaryka. Deník si celkově hodně všímal atmosféry kolem prezidentské volby. *Národní politika* důkladně popisuje volební den. Volba se připravovala dlouho dopředu a s patřičnou důležitostí, o čemž svědčí zhodnocení situace: „*Ve Vladislavském sále bylo rušno od 8. hodiny ranní. Sněmovní a senátní úředníci v síni staré sněmovny, v jejíž části byla improvizována kancelář Národního shromáždění, připravovali listinný materiál pro volební schůzi a hlasovací lístky.*“⁷⁸ Deník si také všimnul, že volby se zúčastnili i Masarykovi blízcí: „*První řada uprostřed galerie byla vyhrazena pro členy*

⁷⁵ *Národní politika, K volbě presidenta republiky, 23. 5. 1934, vydání pro Prahu.*

⁷⁶ *Národní politika, Vladislavský sál, dějiště dnešní prezidentské volby, 24. 5. 1934, vydání pro Prahu.*

⁷⁷ *Národní politika, Zahraniční přátelská cizina sleduje dnešní volbu presidenta republiky s mimořádnými zájmy, 24. 5. 1934, odpolední vydání.*

⁷⁸ *Národní politika, T. G. Masaryk byl zvolen po čtvrté prezidentem republiky Československé, 25. 5. 1934, vydání pro Prahu.*

presidentovy rodiny: Byli přítomni dr. Alice Masaryková, Olga Revilliodová, vyslanec Jan Masaryk a vnučky Anička a Berta Masarykovy.⁷⁹ Atmosféru po prezidentské volbě precizně vystihuje krátká zmínka: „Výsledek byl očekáván, přes to však vzrušil přítomné a vyburcoval je k nadšení, které nebralo konce. Když pak do sálu vstoupil se svým průvodcem nově zvolený prezident T. G. Masaryk, zřejmě dojatý důvěrou volených zástupců národa, rozezněly se starobylé zdi památného sálu znovu nadšením, aby pak zase utichly a s pokorou přijaly slib nového presidenta, že bude dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních a jiných zákonů.“⁸⁰

Národní politika se příliš nevěnovala komunistickým obstrukcím a provoláním během volby. List čtenářům nabízel skutečně kompletní přehled prezidentské volby. Staronovému prezidentovi vzdalo hold studentstvo i obyčejní obyvatelé republiky. Během celé povolební prezidentské cesty se Masaryk dočkal nadšených ohlasů a lidé se shromažďovali v ulicích. V článku se můžeme dočíst také informaci o tom, jak prezidentovi ke zvolení poblahopřál německý velvyslanec dr. Walter Koch. V odpoledním vydání 25. května 1934 se redaktoři věnovali ohlasu prezidentské volby v zahraničí. Největší pozornost na československou prezidentskou volbu podle *Národní politiky* kladla Francii. Pařížské večerníky kvitovaly opětovné zvolení Masaryka s povděkem. Zahraniční listy si též dle *Národní politiky* všimly, že Masaryka volily i němečtí členové parlamentu. Zvolení prezidenta si taktéž všímali sousedi z Polska. Volbu Masaryka přivítal také rumunský tisk. Oslavy zvolení Masaryka se konaly ve většině měst republiky. Podle vyjádření *Národní politiky* se slavilo v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, i na Slovensku či v Podkarpatské Rusi.⁸¹ Doba volby znamenala dle *Národní politiky* klidnější období, kdy se „zastavily všechny sváry a boje a za nichž opět po dlouhé době se projevila téměř jednotná vůle zástupců národa, diktovaná úctou i vděkem k osobnosti presidenta republiky T. G. Masaryka.“⁸²

6.2 Československy psaný tisk závislý na politických stranách

V této podkapitole podrobně prozkoumám reakce v jednotlivých zvolených periodikách. Pro práci jsem zvolil tiskoviny nejdůležitějších politických stran daného

⁷⁹ *Národní politika*, T. G. Masaryk byl zvolen po čtvrté prezidentem republiky Československé, 25. 5. 1934, vydání pro Prahu.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ *Národní politika*, Cizina správně hodnotí význam opětové volby T. G. Masaryka prezidentem republiky, 25. 5. 1934, odpolední vydání.

⁸² *Národní politika*, Vnitropolitický týden, 27. 5. 1934.

období. Konkrétně zde analyzuji národně sociální *České slovo*, komunistické *Haló noviny*, národně demokratické *Národní listy*, tiskový orgán Slovenské národní strany *Národné noviny*, sociálně demokratické *Právo lidu*, luďáckého *Slováka* a agrární *Venkov*.

6.2.1 České slovo

Tiskový orgán Československé strany národně sociální nesl název *České slovo* a prezidentské volbě se začal věnovat již poměrně brzy. Redaktor a politik Jan Blahoslav Kozák se na začátku sledovaného období zamýšlel nad prezidentovou autoritou, jeho morálními vlastnostmi a faktu, že mu důvěřují i národnostní menšiny Československa.⁸³ *České slovo* pozvalo všechny členy národně sociální strany k účasti na akci, kde se měl vzdát hold prezidentovi v den volby. Událost se měla odehrát v deset hodin dopoledne a jako vstupenka na akci měla posloužit legitimace člena strany. *České slovo* patřilo k těm, co sledovali i reakce na prezidentskou volbu v ostatním tisku. Pozornost list věnoval vyjádření *Venkova*, *Práva lidu*, *Lidových listů*, *Národního středu*, *Lidových novin*, *Národního osvobození*, *Prager Presse* a *Deutsche Presse*. Na rozdíl od ostatních tiskovin informoval čtenáře o nedostatečném množství vstupenek do Vladislavského sálu pro běžné obyvatele. Naopak poměrně často tiskoviny zmiňovaly slevu jízdného na železnici, program jízdy T. G. Masaryka po skončení volby či uzavření silnic, a ani *České slovo* netvořilo výjimku. Propagandistické osvětě na základních školách o významu prezidentské volby se nevyhnulo. Ohlas v zahraničí ještě před samotnou volbou noviny zmínily v souvislosti s americkými *New York Times*.

České slovo zaznamenalo kandidaturu Klementa Gottwalda na post prezidenta Československé republiky a podle svého politického smýšlení tuto událost patřičně okomentovalo: „K zítřejší volbě presidenta republiky ohlásili komunisté svého kandidáta. Tuto úlohu demonstračního komunistického protikandidáta na úřad presidenta republiky převzal komunista Gottwald. Je to jediný protikandidát T. G. Masaryka při zítřejších volbách. Dříve tuto úlohu hrál komunistům starý V. Štunc, který dnes ovšem ví, že mu to mnoho vážnosti nedodalo. Panu Gottwaldovi to nevadí.“⁸⁴

⁸³ *České slovo*, *Proč bude opět zvolen Masaryk prezidentem*, 20. 5. 1934, 2. vydání.

⁸⁴ *Večerní České slovo*, *Pan Gottwald dělá kandidáta*, 23. 5. 1934.

List se detailně zaobíral programem slavnostní prezidentské jízdy. Zmiňoval i Čechoslováky v Rakousku, Jugoslávii, Anglii, Spojených státech amerických, Francii a Nizozemsku, kteří podle jeho názoru budou oslavovat zvolení T. G. Masaryka. Taktéž popsal ohlas prezidentské volby v bulharském a francouzském tisku. *České slovo* rozebíralo velice detailně, kdo zvolí Masaryka a kdo odevzdá prázdné hlasovací lístky. Oznámilo, že národní demokraté dali svým politikům volnost v rozhodování, němečtí nacionalisté budou hlasovat pro T. G. Masaryka a maďarští klerikálové naopak. Dále redaktoři vypočítávali, kdo bude chybět a kolik hlasů by měl získat Masaryk. Zajímavostí je inzerát na životopisnou knihu Zdeňka Nejedlého o T. G. Masarykovi.

Informace o zvolení Masaryka se objevily v *Českém slovu* ještě týž den, kdy se konala volba, ve večerním vydání. Následujícího dne se na titulní straně objevil velký Masarykův portrét a nadpis *Po čtvrté zvolen*. Nic dalšího se již na titulní stranu nevešlo. Na dalších několika stranách noviny důsledně popisovaly detaily volby. I v Evropě se objevila obdivná slova na adresu T. G. Masaryka, což nezůstalo bez odezvy a list informace z Francie, Jugoslávie a Rakouska ocitoval. Též si všimnul, že v zahraničí se objevila reflexe radosti československých Němců z volby Masaryka prezidentem.

Demonstrativní kandidatura Gottwalda a celkově chování komunistů během konání prezidentské volby se zobrazilo i na stránkách *Českého slova*: „*O demonstraci, kterou v dnešní schůzi Národního shromáždění provedli komunističtí poslanci a senátoři, píšeme schválně na jiném místě, neboť jsme nechtěli vážný akt, jakým je volba presidenta, potupit zmínkou o komunistické ubohosti a provokaci. Sotva totiž předseda Staněk zahájil schůzi, spustili komunisté jistě dlouho cvičený ‚sborový zpěv‘, skandující výkřiky: ‚Ne Masaryk, ale Lenin – Ať žije diktatura proletariátu – Ať žije bolševické Rusko – Ať žije Stalin‘. A tento projev opakovali pak ještě jednou, po vyhlášení výsledku hlasování, že pan Gottwald dostal celých 38 hlasů. Pan Gottwald byl totiž ‚protikandidátem‘ Masarykovým. Kandidátem jistě znamenitým, jestliže uvážíme, že komunistická strana je střediskem největších duchovních ubohostí, čehož důkazem je také tato provokace.*“⁸⁵ Z uvedené citace je naprosto zřejmé, jaké smýšlení měla národně sociální strana o komunistech, takže se jejich počínání věnovala s velkou důkladností. Komunistická strana byla na stránkách *Českého slova* spojována s ligisty a fašisty.

⁸⁵ *České slovo, Komunistická provokace*, 25. 5. 1934, 2. vyd.

6.2.2 Haló noviny

Vzhledem k významu prezidentské volby pro Komunistickou stranu Československa bylo nutné zvolit některou komunistickou tiskovinu. Volba *Haló novin* se ukázalo pro výzkum zajímavou v tom smyslu, že by se dalo očekávat vychvalování kandidáta Klementa Gottwalda, nicméně zvolený zástupce komunistického tisku zklamal. V *Haló novinách* se během sledovaného období nevyskytla jediná informace o prezidentské volbě, což je velice s podivem. Obzvlášť z toho důvodu, že Komunistická strana Československa vyslala proti T. G. Masarykovi svého protestního kandidáta, a proto byla jakákoliv reakce očekávána, avšak čtenáři se dočkali pouze naprosté ignorace volby ze strany *Haló novin*.

6.2.3 Národní listy

Důkladně se *Národní listy* věnují prezidentské volbě až dne 24. května, kde se již v ranním vydání objevuje zmínka o prezidentské volbě a noviny jí vnímají jako významnou událost týkající se státní samostatnosti a svrchovanosti: *„Kolik generací trpělo a zápasilo, než se z oběti celého národa zrodila konečně svoboda a nezávislost našeho státu, jejímž symbolem jest právě volební akt, který se dnes opakuje již po čtvrté! Kolik úsilí a kolika obětí bylo zapotřebí! Pamatujme na to dobře, abychom dovedli ocenit, jakou cenu má svoboda pro národ i jedince!“*⁸⁶ Dle vyjádření *Národních listů* dostali národní demokraté při výběru prezidentského kandidáta volnou ruku: *„Volba presidenta je významný státní akt. Proto volba ta má býti projevem svobodné vůle voličovy, který má voliti podle svého svědomí a podle vědomí, že volí neodvisle a tak, jak to vyžaduje zájem státu. Jen president, zvolený svobodnou volbou, může míti autoritu a mravní postavení, příslušející hlavě státu. Je to jeden z důvodů, proč staví se národní demokracie proti vázanosti kandidátních listin a reversům, stojíc na stanovisku, že poslanec má býti neodvislý a ve službě státu a národa že má se řídit jen svědomím a hlasem mravní povinnosti.“*⁸⁷ *Večerník Národních listů* oznámil volební výsledky a komplexně se věnoval povolebnímu dění. Komunisté se nevzdali protestních projevů ani po zvolení Masaryka prezidentem, o čemž jasně hovoří jejich svolávání během setkání Masaryka se zastupitelstvem města Prahy: *„Nemáme žádného presidenta*

⁸⁶ *Národ, V den volby presidenta republiky*, 24. 5. 1934, 1. ranní vydání.

⁸⁷ *Národní listy, Dnes bude volen prezident republiky*, 24. 5. 1934, 3. vydání.

*Masaryka, ať žije proletariát, sověty dají práci i chleba.*⁸⁸ Ostatně skandování komunistických poslanců také neuniklo pozornosti stejně jako reakce ostatních poslanců: *„Šum, který do té chvíle plnil rozlehlý sál, rázem zmlkl a do ticha zaznělo disharmonicky komunistické sborové skandování bolševických hesel: ‚Nikoliv Masaryka, nýbrž Lenina. Ať žije sovětská republika. Ať žije Stalin!‘ Žoldnéři Moskvy splnili příkaz III. internacionály a tiše pak zasedli na svá místa, zaraženi opovržením okolí, znechuceného nedůstojným vystoupením nepřátel státu na místě, kdy kráčely slavné dějiny národního státu českého.*⁸⁹ Velkou pozornost tisk věnoval komunistům: *„Jenom komunisté ukázali včera svou neschopnost povznést se nad sobecká hlediska stranických a třídních zájmů. Komunisté použili presidentské volby, aby postavili svého kandidáta, pro něhož získali 37 hlasů, a aby si zaprovovali demonstračními výkřiky.*⁹⁰ *Národní listy* též rozebírají volbu německých poslanců a jejich pohnutky: *„Němci odevzdali z převážné většiny své hlasy pro dosavadního presidenta. Neučinili tak nijak nezištně. Poslanec dr. Gustav Peters předkládá už v den volby článkem v ‚Bohemii‘ účet. Nechce sice v tak slavnostní den vypočítávati jednotlivě německé požadavky, vyslovuje však naději, že budou německá přání splněna. ... Ukazuje se znovu, že německá ochota je přeceněna a že každý krok, který naši Němci učiní, je provázen účtem.*⁹¹ Dozvuky volby následovaly ještě v několika dnech. *Národní listy* si všímají reakce levicových novin na chování komunistů: *„Levicové listy rozhořčují se nad počínáním komunistických poslanců a senátorů při čtvrtěční volbě presidenta republiky. Odsuzují klukovské demonstrace a nechutné výkřiky, jimiž se komunisté snažili porušiti důstojný ráz svrchovaně významného aktu státního, vytýkají komunistům volbu vlastního kandidáta a vyslovují naději, že z tohoto faktu ‚budou vyvozeny i politické důsledky‘.*⁹² Povolbní reakci *Národních listů* lze označit za velice kritickou ke komunistům.

6.2.4 Národní noviny

U *Národních novin* nebylo k dispozici příliš čísel pro důkladné prozkoumání, navíc některé výtisky prošly cenzurou a nevhodný obsah se musel vymazat. První zmínka o volbě se v dostupných materiálech objevila až po jejím skončení. List Masarykovi

⁸⁸ *Národní listy: Večerník, President republiky u hrobu Neznámého vojína*, 24. 5. 1934.

⁸⁹ *Národní listy, T. G. Masaryk presidentem republiky*, 25. 5. 1934, 3. vydání.

⁹⁰ *Národ, Po volbě*, 25. 5. 1934, 1. ranní vydání.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² *Národní listy, Po volbě presidenta republiky*, 26. 5. 1934, 3. vydání.

podsoval oblibu totalitních režimů, což se pokusil dokumentovat na rozhovoru poskytnutém pro francouzské noviny: „*Novým diktátúram priznáva zásluhu – musí ich obdivovať, ináč by sa nebol honosil hneď na začiatku rozhovoru, že prečítal všetky knižky o hitlerizme – že treba pripraviť dobré voľby, a to výchovou mládeže.*“⁹³ Po tomto výroku se již není třeba podívat nad faktem, že noviny byly konfiskovány. O výsledku volby se v novinách objevila spíše jen zmínka, než že by se jim důkladněji věnovala pozornost. Další den následovalo oficiální vyjádření k volbě prezidenta, které Slovenská národní strana slíbila svým voličům: „*Poslanci a senátori Hlinkovej slovenskej ľudovej strany spolu i s poslancom Slovenskej národnej strany Martinom Rázusom, usniesli sa na svojej porade v Bratislave – dňa 23. mája 1934 – v predvečer voľby prezidenta republiky, jednomyselne, že pri voľbe prezidenta republiky Československej nebudú hlasovať na T. G. Masaryka a že pri hlasovaní odevzdajú prázdne lístky.*“⁹⁴ Výraznější ohlas k volbě podlehl cenzuře. O komunistickém počínání se noviny vyjádřily v krátkosti: „*Slovenskí autonomisti zákonodarcí zachovali pri výkrikoch komunistov a pri potleskoch členov koalície dôstojný pokoj.*“⁹⁵

6.2.5 Právo lidu

Ústřední tiskový orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické se k volbě vyjadřoval již s několikadenním předstihem a zevrubně ji rozebíral. List předpokládal velký zisk hlasů pro T. G. Masaryka: „*Letos se dá očekávat, že T. G. Masaryk dostane nejméně 300 hlasů, protože pro něho budou hlasovati všechny koaliční strany, české i německé, čs. živnostníci, němečtí křesťanští sociálové, němečtí živnostníci, hospodářské souručenství německé, někteří hospitanti a drobné skupinky. Proti budou jen komunisté, šejdristé a členové maďarských protistátních skupin. Národní demokraté a ľudáci dají patrně svým členům volnost hlasování.*“⁹⁶ Stejně jako většina ostatních tiskovin, i *Právo lidu* prezentovalo prezidenta Masaryka jako jasného vítěze voleb a také nezapomnělo shrnout jeho přínos pro Československo a pozornost věnovalo i tomu, že prezidenta se rozhodla volit část německých politiků: „*Volbu T. G. Masaryka prezidentem republiky možno posuzovati se dvou hledisek: jeho vynikající osobnosti, milované všemi poctivými občany republiky, obdivované celým kulturním světem a vážené pro mimořádné vlastnosti charakterové a vědecký věhlas,*

⁹³ Národné noviny, *Knihy a názory prezidenta*, 25. 5. 1934.

⁹⁴ Národné noviny, *K voľbe prezidenta republiky*, 26. 5. 1934, 2. vydání po konfiskaci.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Právo lidu, *Do presidentského týdne*, 20. 5. 1934.

a pak s hlediska domácí a zahraniční politiky. Tato volba je podle našeho mínění především holdem národa T. G. Masarykovi, k němuž se připojují i německé strany, dále výrazem pocitu nebezpečí, který svádí československý národ do houfu a konečně manifestací jednoty a síly na venek. V posledních volbách hlasovali pro T. G. Masaryka naši němečtí sociální demokraté, nyní budou hlasovat i ostatní aktivistické německé skupiny.“⁹⁷ Pozornosti sociálně demokratického tisku neušli národní demokraté, kteří se již dříve podle sociálně demokratického pohledu provinili, stejně jako se v článku objevila zmínka o německých sociálních demokratech a jejich „moudré volbě“ v předchozích letech: „Národní demokraté r. 1924 pro T. G. Masaryka nehlasovali a dali si dokonce při parlamentních volbách r. 1929 na plakáty heslo: >>Volte národní demokracii, která jediná z českých stran nehlasovala pro zvolení T. G. Masaryka prezidentem!<< S tímto heslem prohráli ovšem parlamentní volby tak důkladně, jako nikdy před tím. Naši němečtí soudruzi však při téže příležitosti již před sedmi lety osvědčili politickou vyspělost a moudrost, která jim v historii nebude zapomenuta.“⁹⁸

Zajímavostí prezidentské volby jistě je, že v Praze byly vyhlášeny prázdniny a propaganda hlásala dětem školou povinným, nakolik je důležitá volba hlavy státu, o čemž svědčí následující výňatek ze samostatného článku: „Páteční ministerská rada, vzavši na vědomí zprávu s programem volby presidenta republiky, se usnesla aby na všech školách v obvodu Velké Prahy bylo v den volby prázdné a aby v poslední hodině vyučovací předchozího dne byl vysvětlen význam volby presidenta republiky.“⁹⁹

Od 22. května noviny sledovaly přípravy na prezidentskou volbu. Ligisté chtěli přímou volbu prezidenta, ale to *Právo lidu* odmítalo, že to rozhodně není v tomto případě zapotřebí a že výsledek bude reprezentovat hlas lidu. V listu je zmíněn i kladný pohled na T. G. Masaryka v zahraničí. Taktéž se noviny obracely na studentstvo, aby věnovalo pozornost volbě prezidenta. Součástí předvolebních čísel je popis programu volby.

O předpokladu naprosto jasného výsledku volby ještě před jejím započítím vypovídal článek uveřejněný ve *Večerníku Práva lidu* dne 23. května 1934: „Městské zastupitelstvo karlovarské koná zítra, v den volby presidenta republiky, slavnostní schůzi, v níž bude usneseno pojmenovati hlavní karlovarskou třídu třídou Masarykovou.

⁹⁷ Právo lidu, *Do prezidentského týdne*, 20. 5. 1934.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Právo lidu, *Školy v den prezidentské volby*, 20. 5. 1934.

*Večer konají se v Karlových Varech české i německé slavnosti na oslavu nově zvoleného presidenta T. G. Masaryka.*¹⁰⁰ Z úryvku vyplývá, že noviny opět zdůrazňovaly fakt, že slavit zvolení prezidenta Masaryka budou občané československé i německé národnosti.

Sociálně demokratický tisk si příliš nevíšal komunistické kandidatury a oznámil jí v zásadě pouze z povinnosti, jelikož jí nepovažoval za důležitou: *„Je to směšné a zmiňujeme se o tom pouze jaksi z novinářské povinnosti, tedy nikoliv proto, že bychom tuto věc brali vážně. Dnešní ‚Rudé právo‘ totiž ohlašuje, že komunistická strana se rozhodla postavit proti Masarykovi vlastního kandidáta. Jím nemá být nikdo jiný než člen karlínského polbyra Gottwald!... Zasmáli bychom se, kdyby ve své podstatě nebylo to než jedna z oněch mnohých komunistických ubohostí.*“¹⁰¹

V *Právu lidu* se čtenáři dozvěděli o padesátiprocentní slevě jízdného od ministerstva železnic na vlakovou dopravu v den konání prezidentské volby. Ze strany sociálních demokratů o zvolení T. G. Masaryka prezidentem opravdu nepanovaly žádné pochybnosti: *„Dnes bude Tomáš Garrigue Masaryk po čtvrté zvolen prezidentem naší milované republiky. Bude zvolen daleko větším počtem hlasů, než byl volen po druhé a po třetí a tato slavná volba, na niž s rozechvěním jako na hold tatíčkovu Masarykovi čekají všichni řádní a poctiví lidé v naší republice, je historickým datem.*“¹⁰² Masaryk se dočkal chvály i v den volby, zatímco negativní postoj list zastával vůči komunistům. Pozornost noviny věnovaly i volbě německých nacionalistů a národních demokratů, kdy byli jmenovitě vypsáni ti, kdo měli podle předpokladů hlasovat pro či proti Masarykovi. Nechyběl ani důkladný popis místa volby, stejně jako oslavy zvolení Masaryka v různých oblastech (např. byl zmíněn Beroun, Púchov nad Váhom nebo Český Těšín). V povolebním vydání *Právo lidu* zdůraznilo, že prezidentovo zvolení bylo hodnoceno kladně bez ohledu na jazyk obyvatelstva.

Sociálně demokratický tisk kritizoval rozhodnutí členů Hlinkovy slovenské ľudové strany a komunistů: *„Lud'áci se neukázali loyálními a státotvornými. Rozhodli na dlouho o svém postavení v domácí politice. Podobně lze říci o komunistech, že budou ležet tak, jak si ustlali. Sotva se budou moci ukázat před dělnictvem s neváznou*

¹⁰⁰ Večerník *Práva lidu*, *Masarykova třída v Karlových Varech*, 23. 5. 2014.

¹⁰¹ Večerník *Práva lidu*, *Komunisté proti Masarykovi*, 23. 5. 2014.

¹⁰² *Právo lidu*, *Slavný den*, 24. 5. 2014.

kandidaturou svého >>vůdce<<. Dostali se tak do jedné řady s fašistickým šejdrismem, jenž malomocně soptil zvláště ve svém tisku proti Masarykovi.“¹⁰³ Jako jeden z mála tiskových orgánů se *Právo lidu* věnovalo Masarykovu zdravotnímu stavu, ale ve výsledku si nic vážného nepřipouštělo: „Pan president přestál právě několikátýdenní chřipku, ale jinak je docela zdráv a neotřesené tělesné konstrukce.“¹⁰⁴ Poukázali na informaci, která se ve výsledku ukázala jako nepravdivá, jelikož prezidentova tělesná konstrukce rozhodně nebyla neotřesená a taktéž nebyl plně zdráv.

Sociálně demokratický tisk si i nadále neodpustil drtivou kritiku počínání komunistů a rozebíral jejich extremistické propojení s fašisty: „Trapnou kapitolu tvoří bídné a ubohé počínání našich komunistů. Vykřikovali sborově předem nacvičená hesla o Leninovi a Stalinovi, sotvaže byla schůze volebního shromáždění zahájena, hlučeli ještě potom a pokřikovali ještě při čtení výsledku voleb. Před příchodem prezidentovým na štěstí odešli. Stejně klukovsky si počínali komunisté na radnici. K nim se přidružili i šejdristi, patrně aby ukázali, že tyto dva extrémy, podrývající vše, co je nám v tomto státě drahé, patří vždy k sobě.“¹⁰⁵ Vychvalován byl výběr Vladislavského sálu jako místa volby, redaktoři detailně rozebírali samotný volební akt i povolební dění. *Právo lidu* zmiňovalo i kladný ohlas na volbu z Francie, Švýcarska a Anglie. Zmínka padla o blahopřání německého velvyslance, holdu francouzského ministra zahraničí Louise Barthoua v projevu a o pokloně studentů Masarykovi. Velice zajímavou informaci představuje, že v dobách první Československé republiky měl Masaryk opravdu natolik silnou podporu, že lidé na něho čekali ve velkém počtu po jeho zvolení, a dokonce při tomto čekání trpělo jejich zdraví, což se v dnešní době u politika stát nemůže: „Hasiči, konající samaritánskou službu, měli dosti práce, co chvíle odnášeli strážníci a pořadatelé omdlelé do radnice, kde byla improvisována první pomoc.“¹⁰⁶ Noviny zmiňují první Masarykovu cestu po zvolení, kterak vedla k hrobu Neznámého vojína. Opětovná volba Masaryka prezidentem se slavila v řadě měst Československa, což neuniklo pozornosti a zmíněny byly oslavy např. v Ústí nad Labem, Užhorodu, Plzni, Karlových Varech, Domažlicích či Bratislavě.

Protikomunistických článků vyšlo hned několik a jeden z nich se zabýval situací mezi obyčejnými dělníky podporujícími Komunistickou stranu Československa, kterou

¹⁰³ *Právo lidu, Tomáš Masaryk po čtvrté naším prezidentem*, 25. 5. 2014.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ *Právo lidu, Na staroměstském náměstí*, 25. 5. 2014.

se novináři rozhodli prozkoumat a také si zavěštili budoucnost, což se jim vůbec nepovedlo, jak je z historie zřejmé: „*Tázali jsme se včera našich důvěrníků z továren na to, co říkají komunističtí dělníci nebo stoupenčí komunistů nepřátelskému postupu KSČ. proti Masarykovi ve včerejší presidentské volbě.... Naši soudruzi nám řekli, že zpráva o protikandidatuře Gottwalda způsobila mezi komunisty hotové zděšení.... Jméno Gottwalda, postaveno proti jménu Masarykovu, je prostě nemožné. Gottwald se svojí presidentskou kandidaturou úplně znevážil a nemůže již vystupovat jako nějaký >>vůdce<<, třeba jen KSČ.*“¹⁰⁷ Kritika se ostatně snesla i na hlavu ligistů, *Expresu*, *Poledního listu* či národních demokratů. Národním demokratům nemohlo *Právo lidu* přijít na jméno hned po komunistech, což je naprosto zřejmé z úryvku: „*Jak se těsně před uzávěrkou listu dovídáme, poslal Svaz čs. studentstva, který je v rukou národních demokratů, ještě včera večer narychlo správě Akademického domu dopis, v němž se ostře protestuje proti tomu, že Akademický dům povolil, aby u jeho brány se shromáždilo studentstvo, které vzdalo hold nově zvolenému prezidentu Masarykovi při jeho projížďce, jež vedla kolem Akademického domu. Je k tomu potřeba poznámek?*“¹⁰⁸

Kromě důležitých informací se list věnoval i zbytečností např. o tom, jak Masaryk dostal při projížďce žlutou a červenou růži. *Právo lidu* převzalo informaci o prázdných hlasovacích lístcích z *Lidových novin* a následně se samo dalo do kritiky těch, kdo prázdné hlasovací lístky odevzdali. Zapojilo se i do pátrání po politicích, co nehlasovali pro Masaryka. List citoval i výrok prezidenta Masaryka týkající se jeho zdravotního stavu: „*Mohu vás ubezpečit, že tak činit budu, že budu dbáti svého zdraví a můžete spolehnouti se na mne, plně na mne tak, jako já spoléhám na vás na všechny.*“¹⁰⁹ Na úplný závěr list rozebíral politický význam presidentské volby a po volebním týdnu už se začal věnovat problémům vlády.

6.2.6 Slovák

Tiskový orgán Hlinkovy slovenské ľudové strany se věnoval kritice konkurenčního *Slovenského denníku* a obecně polemizoval s výroky slovenských agrárníků. Ľudáci se distancovali od informací, že by žádali za svoje hlasy pro T. G. Masaryka jakoukoliv

¹⁰⁷ *Právo lidu, Komunističtí dělníci proti politbyru*, 25. 5. 2014.

¹⁰⁸ *Právo lidu, Národně-demokratičtí studenti protestují proti holdu, který uspořádalo pokrokové studentstvo u Akademického domu prezidentu Masarykovi*, 25. 5. 2014.

¹⁰⁹ *Večerník Práva lidu, Pan prezident o svém zdraví*, 25. 5. 2014.

kompenzaci nebo odškodnění. V oficiálním prohlášení stojí: „*Naša strana, žiaden jej zodpovedný funkcionár nevyjednával se žiadnymi činiteľmi o volbe hlavy štátu.*“¹¹⁰ Čtenáři listu se mohli dozvědět informaci, že se v Bratislavě sešel společný klub poslanců a senátorů, aby proběhla schůze, kde se měl vyřešit společný postup při volbě prezidenta republiky. *Slovák* vyjádřil určité výhrady k osobě T. G. Masaryka, což je jasně patrné zde: „*Hlavne ťažko znášame, že Slovák a demokrat Masaryk tak malomluвне sleduje vývoj slovenského národa, jeho mladej generácie a že prezident Masaryk neuplatnil svoju spravodlivosť a rozhodné slovo, keď išlo o evidentné ukrivďovanie Slovákov.*“¹¹¹ Zároveň ve stejném vydání list doufal, že Masaryk najde cestu ke sblížení se Slovenskem.

V prvním možném okamžiku po volbách, tedy ve vydání novin ke dni 25. května 1934, vysvětlil *Slovák*, jaký postoj se dohodli poslanci a senátoři Ľudáků dodržovat: „*Klub poslancov a senátorov Hlinkovej ľudovej strany na svojej porade v Bratislave dňa 23. mája 1934 usniesol sa jednomyselne, že pri volbe prezidenta republiky Československej dňa 24. mája t. r. nebude hlasovať na pána T. G. Masaryka.*“¹¹² V totožném vydání se popisoval princip a průběh volby. Chybět nemohl ani klasický obraz ze života v Praze v den volby, prezidentský slib, cesta znovuzvoleného prezidenta Prahou a oslavy v městech Československa, kdy byla pozornost poměrně samozřejmě soustředěna na Bratislavu, kde se v poledne zvonilo starým zvonem, jenž se využíval v minulosti při volbě králů. Podle listu byl výsledek prezidentské volby dopředu naprosto jasný a komunistického kandidáta vůbec nebral vážně: „*...výsledok volby neprekvapil nikoho, lebo Masaryk vážneho protikandidáta nemal, keďže ani jedna z koalických strán nechcela z úcty k starému Masarykovi nastúpiť s ním volebný boj.*“¹¹³ *Slovák* zaregistroval hon, který se v některých tiskovinách seběhl kvůli zjištění, kdo odevzdal při volbě prezidenta prázdný hlasovací lístek a předpokládal vládní krizi: „*Už i tým sú prezradené obavy pred rozkladom, že jedna čiastka vládnej tlače s mimoriadnou horlivosťou hľadá, kto všetko nehlasoval na Masaryka.*“¹¹⁴ List si z politického hlediska jednoduše nemohl nechat ujít příležitost ke kritice počínání komunistů a také vyjádřil jasný postoj k tomu, že necítí Masaryka jako svého kandidáta:

¹¹⁰ *Slovák, Odmietame intrigy s voľbou prezidenta!*, 23. 5. 1934.

¹¹¹ *Slovák, V deň volby*, 24. 5. 1934.

¹¹² *Slovák, Ohlas k slovenskému národu*, 25. 5. 1934.

¹¹³ *Slovák, Parlament už môže byť rozpustený*, 26. 5. 1934, po konfiskaci nové opravené vydání.

¹¹⁴ Tamtéž.

„Pri vážnom akte prezidentskej voľby robili krik iba komunisti. Volali hesla, z ktorých vyviera túžba po sovietskej republike. Hlásali, že Lenin je ich program. Slovákom až žily zovrely pri tejto bolševickej provokácii, mali vôľu vrhúť sa na provokatérov, ale keď Česi mlčali, hoci išlo o voľbu ich kandidáta za hlavu štátu, museli sa opanovať aj Slováci. Nech si svoj spor s rozháčkaným komunistickým smerom vybaví sami. My na Slovensku by sme takéto jednanie nestrpeli.“¹¹⁵ Z povolebných článků je patrné, že na Hlinkovu slovenskou ľudovou stranu se snesla kritika ze všech stran, a proto se tiskový orgán strany vyjádřil: „*Postup Hlinkovej slovenskej ľudovej strany pri voľbe prezidenta republiky vzbudil u našich koaličných strán veľký odpor. Temer všetky koaličné časopisy útočia na nás a zastrašujú nás spôsobom, na ktorý sme si už privykli a nad ktorý sa vieme povzniesť.*“¹¹⁶ Největší kritiku list spatřoval v člancích *Slovenského denníku*.

6.2.7 Venkov

Nejvýznamnější prvorepubliková strana společně se svým tiskovým orgánem se prezidentskou volbou zabývala již od počátku sledovaného období. V neděli před volbami list rozebíral, co se očekávalo od jednotlivých nerozhodnutých politických stran. Velice zajímavé je vyjádření týkající se komunistů a jejich předpokládaného nenasazení vlastního kandidáta na prezidenta republiky: „*Pravděpodobně nebude jiného kandidáta, neboť podle našich informací, nepomysleli již ani komunisté na svého kandidáta a odevzdají buď prázdné lístky, anebo odejdou před volbou ze shromáždění obou zákonodárných sborů.*“¹¹⁷ Kromě stanoviska komunistů se list snažil rozluštit, jak se při volbě zachovají národní demokraté a členové Hlinkovy slovenské ľudové strany: „*Národní demokracie ponechá pravděpodobně volnost svým členům Národního shromáždění v hlasování, ale lze říci již dnes, že velká většina poslanců a senátorů této strany rovněž bude voliti T. G. Masaryka. Definitivní stanovisko strany ľudové do této doby není známo.*“¹¹⁸ Pozornost noviny věnovaly i dalším okolnostem volby. Nechyběl rozbor dopravy v pražských ulicích v den volby, zmínka padla o účasti vojska, speciálních opatřeních při volbě či informace o úpravě Vladislavského sálu. Noviny s předstihem informovaly o již naplánované oslavě zvolení T. G. Masaryka prezidentem v Karlových Varech, na Ostravsku a ve Zlíně. Agrární tisk bral velice vážně i technické

¹¹⁵ Slovák, *Pražský list*, 26. 5. 1934, po konfiskaci nové opravené vydání.

¹¹⁶ Slovák, *Ešte volba prezidenta a ľudáci*, 27. 5. 1934.

¹¹⁷ Venkov, *Do významného politického týdne*, 20. 5. 1934.

¹¹⁸ Tamtéž.

náležitosti prezidentské volby, které musely být naplněny, aby mohla být volba zdárně dokončena. V listu se objevila i zpráva o předvolebních informacích ve francouzském tisku.

Celkově se *Venkov* příliš nevěnoval komunistické kandidatuře a informoval o ní skutečně pouze z nutnosti. K ohlášení Klementa Gottwalda jako protikandidáta T. G. Masaryka si vystačil s expresní zprávou: „*Komunistický tisk sděluje, že kandiduje proti T. G. Masarykovi svého posl. Gottwalda.*“¹¹⁹ Nelze přitom říci, že by list neměl dostatek prostoru, protože se věnoval až bulvárním zprávám. Jako příklad hovoří jasně názvy článků, které se vyskytly vedle nejdůležitějšího článku dne nazvaného *Dnes – veliký den v dějinách republiky Československé*. Titulky bulvárního rázu autoři pojmenovali *Pět mrtvol v žumpě* a *Jak se mstí zhrzená láska: odmítnutá nevěsta spálila všechny obrazy svého bývalého nápadníka – malíře*.

List si zároveň vzpomněl na nedávno zemřelého předsedu strany Antonína Švehlu a odvážil se ho označit za největší osobnost československé politiky: „*Vzpomínáme dnes také vůdce domácího odboje, největšího československého státníka Antonína Švehly!*“¹²⁰ Zmiňuje se též o nutnosti jednotného vystupování v politice a chválí Vladislavský sál stejně jako pozitivní atmosféru během volby. Oproti ostatním tiskovinám je *Venkov* jedinečný v tom, že zveřejnil střípky a fotografie z rodinného života T. G. Masaryka. List se chopil propagandistické úlohy a vyslovil varování každému, kdo by se odvážil postavit demokracii: „*...odslabikování několika frází z komunistických lavic ukázalo dokumentárně slabost a bezmocnost všech, kdož by si troufali plouti proti strhujícímu národnímu proudu.*“¹²¹

Povolební vydání novin obsahovalo detailní popis průběhu volby a dění po volbě, prezidentský slib, cestu T. G. Masaryka Prahou a oslavy po celém území republiky (např. v Ústí nad Labem, Plzni či Pardubicích). Taktéž *Venkov* konstatoval, že volbu Masaryka prezidentem kladně hodnotila i německá veřejnost. Obce po prezidentu Masarykovi pojmenovaly dokonce některá místa – Masarykova třída v Karlových Varech či Rybářích u Karlových Varů, a Rumburk ho jmenoval čestným občanem města. Noviny zmiňovaly pozitivní ohlas volby v zahraničí (Varšava, Bukurešť, Paříž), gratulaci diplomatického sboru Masarykovi a blahopřejný telegram

¹¹⁹ *Venkov, K hlasování při dnešní prezidentské volbě*, 24. 5. 1934.

¹²⁰ *Večer, Dnes – veliký den v dějinách republiky Československé*, 24. 5. 1934.

¹²¹ *Venkov, T. G. Masaryk zvolen po čtvrté prezidentem republiky*, 25. 5. 1934.

rakouského prezidenta Wilhelma Miklase. Poslanec Rudolf Beran vzdal článkem hold prezidentovi. Dle vyjádření agrárníků sledovaly volby statisíce lidí u rozhlasových přijímačů. Oslavy vítězství Masaryka v jednotlivých obcích (Terezín, Jáchymov, Bílina aj.) byly komentovány i v následujících dnech.

List se jako jeden z mála zabíral taktéž zdravotním stavem prezidenta republiky. Ve svém článku však popsal oficiální verzi, což se od vládního tisku dalo očekávat: „*Pan prezident vstal po chřipce, již si uhnal na Smetanově festivalu. A v neděli ho exponovali ještě na sokolské slavnosti v Lánech. Byl-li unaven, přemohl únavu jako celý muž! A byl-li dojat a pohnut, kdo by se tomu mohl diviti.*“¹²² Žádného zaváhání při skládání prezidentského slibu si agrární tisk nevšiml: „*Každé slabice jeho slibu bylo v celém sále jasně rozumět.*“¹²³

Pokud se již tiskový orgán Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu věnoval komunistům, pak neopomenul jejich výtržnosti v sále během volby: „*Jakmile začal předseda Staněk mluvit, spustili komunističtí poslanci sborové volání: >>Ať žije proletářská diktatura! Pryč s fašistickou diktaturou! Ať žije Stalin!<< Jejich projev však byl přijat s mrazivým klidem.*“¹²⁴

6.3 Cizojazyčný tisk

Vzhledem k silné německé národnostní menšině není možné napsat diplomovou práci o prezidentských volbách roku 1934 bez jediné zmínky o ohlasu v německy psaném tisku. Pro potřeby diplomové práce jsem zvolil představitele nezávislého tisku, kterým byl liberálně demokratický *Prager Tagblatt*, a zástupcem závislého tisku jsem vybral tisk německých agrárníků nazvaný *Deutsche Landpost*.

6.3.1 Deutsche Landpost

První informací ve sledovaném období, kterou se čtenáři německého agrárního tisku mohli dozvědět, bylo oznámení místa konání prezidentské volby ve Vladislavském sále Pražského hradu. List v den volby konstatoval, že se odehraje a nevěnoval prostor žádným sáhodlouhým rozborům. Nutno dodat, že oznámení o volbě se nenacházelo ani na titulní stránce, takže z toho je zřejmé, že *Deutsche Landpost* nepovažoval

¹²² Venkov, *K prezidentské volbě*, 25. 5. 1934.

¹²³ Večer, *Slib prezidentův*, 25. 5. 1934.

¹²⁴ Večer, *Marný pokus komunistů o králov*, 25. 5. 1934.

prezidentskou volbu za hodnou titulní strany. Nechyběla krátká zmínka o tom, kdo se proti sobě při volbě postaví. Klement Gottwald byl stejně jako v některých československy psaných denících nazván „vůdcem komunistů“, což lze chápat jako označení pejorativní.¹²⁵ Vladislavský sál si užíval pozornosti skutečně ze všech stran a *Deutsche Landpost* netvořil výjimku, když sledoval jeho úpravy pro uskutečnění slavnostní prezidentské volby.

Výsledek volby se v novinách objevil v prvním možném vydání, tedy 25. května, a tentokrát se list záležitosti věnoval poměrně důkladně a našla pro ni místo na titulní straně. Kromě volby zmiňoval i povolební jízdu prezidenta Prahou. Němečtí agráři chovali k Masarykovi kladný vztah, což dosvědčil nadpis povolebního článku, který v překladu znamená: „Masaryk, náš opatrovník“.¹²⁶ Jako zástupce německého tisku se *Deutsche Landpost* logicky se zvýšenou pozorností věnoval hlasování členů německých stran a list vydal prohlášení, že v zásadě všichni Němci volili Masaryka.¹²⁷ Na titulní straně sobotního vydání novin se tiskový orgán německých agrářiů zabíral vyjádřením několika československých tiskovin (např. Venkov, Právo lidu, České slovo, Národní politika aj.) k volbě prezidenta.

6.3.2 Prager Tagblatt

Prager Tagblatt se řadil k tiskovinám vydávaným na území Československa, jež nebyly závislé na financování politických stran. Tento liberálně demokratický tisk již několik dní před volbou označil 24. května za slavnostní den a zevrubně se věnoval programu samotné prezidentské volby, následné cestě Prahou a předpokládaným oslavám. Pozornost věnoval taktéž místu, kde se volba brzy měla odehrát. Deník se zmínil, že Masaryk bude zvolen potřetí, což je změna oproti česky psanému tisku, kde se objevovala informace o Masarykově čtvrtém zvolení. Podle názoru *Prager Tagblattu* se volba měla stát demonstrací demokratické formy státu. Ze začátku noviny neočekávaly kandidaturu komunisty na post prezidenta, přestože se o tom v minulosti hovořilo. Čtenáři se taktéž dozvěděli informaci o nerozhodnutých národních demokratech a slovenských ľudácích, přičemž u Slováků list očekával, že se nakonec

¹²⁵ Deutsche Landpost, *Die Präsidentenwahl im Wladislawsaal*, 24. 5. 1934.

¹²⁶ Deutsche Landpost, *Masaryk, unser Treuhänder*, 25. 5. 1934.

¹²⁷ Deutsche Landpost, *Alle deutschen Stimmen für Masaryk*, 25. 5. 1934.

přeci jen rozhodnou pro T. G. Masaryka: „*Předpokládá se, že Slováci v posledním okamžiku přeci jen budou pro Masaryka hlasovat...*“.¹²⁸

Den před samotnou volbou list ve svém večerníku oznámil poslední úpravy Vladislavského sálu, propočítával počet míst, a dokonce neopomenul zmínit ani květinovou výzdobu. Deník si všímá i všudypřítomných státních vlajek. Ve čtvrtěčném běžném vydání se čtenáři mohli dozvědět poslední novinky k volbě. Noviny rozebíraly usnesení národních demokratů, Ťudáků a německých lidovců. Zmínka padla též o odevzdání prázdných hlasovacích lístků maďarskými křesťanskými sociály a ligisty, stejně jako o nemožnosti nahradit dva zemřelé politiky někým jiným.¹²⁹

Ve večerníku se již čtenáři mohli dozvědět kompletní výsledky slavnostní volby včetně informací o následném dění. Dočetli se také o přítomnosti prezidentovy rodiny, čehož si všímalo jen minimum periodik. Dosud se komunistům příliš pozornosti v listu nevěnovalo, nicméně zde dostali trochu prostoru, když autor článku zmínil jejich opakované narušování slavnostního okamžiku volby. Obdobně jako v drtivé většině listů, i v *Prager Tagblattu* se zmínili o prezidentské slibu, prezidentově cestě Prahou a nechyběla ani obligátní oslava opětovného zvolení T. G. Masaryka v ulicích. Prezidentské jízdě Prahou se list věnoval dalším článkem ještě den po volbách.

¹²⁸ Prager Montagsblatt, *Programm der Präsidentenwahl*, 21. 5. 1934. (*Man nimmt an, daß die Slowaken im lezten Augenblick dennoch für Masaryk stimmen werden... překlad vlastní*)

¹²⁹ Prager Tagblatt, *Deutschvölkische für Masaryk: Nationaldemokraten und Slowakische Volkspartei geben Abstimmung frei*, 24. 5. 1934.

Závěr

Závěrem práce je shrnutí výsledků, na které jsem přišel při analýze, jež probíhala ve zvolených periodikách z období prezidentské volby v květnu roku 1934. Pro vhodné výsledky jsem se zaměřil na období jednoho týdne (20. května až 27. května 1934). Analýze se věnuji v kapitole 6 Reakce v tisku.

Jedním z prvních vnímaných faktorů během analýzy byla nestrannost jednotlivých tiskovin, která by se ve člancích o prezidentské volbě měla vyskytovat. Objektivita ve vnímání prezidentských kandidátů se však hledala skutečně velice složitě. Zatímco na hlavu T. G. Masaryka se snášela chvála ze všech světových stran, Klement Gottwald se nedočkal žádného kladného ohlasu, a to dokonce ani v novinách, u nichž by se to dalo očekávat. Kandidatura Gottwalda se všeobecně podceňovala a Masaryk byl jako jasný vítěz volby ohlášen v několika případech již před 24. květnem. Částečně je to ovšem dáno i skutečností, že Gottwaldova kandidatura byla oznámena poměrně pozdě. Absence objektivity je dána příslušností tisku k politickým stranám, ale překvapivým faktorem je, že objektivního zhodnocení se čtenář nedočkal ani v případě nezávislého tisku. Teoreticky naprosto nezávislé *Lidové noviny* se pustily do honu za odhalením těch, kdož nehlasovali pro T. G. Masaryka, a jejich výpočty odevzdaných prázdných hlasovacích lístků převzaly i některé ostatní tiskoviny. V tisku se zdůrazňovala nadnárodnost volby prezidenta. Komunistům se pozornost věnovala spíše v souvislosti s výtržnostmi ve Vladislavském sále, než že by někdo bral Klementa Gottwalda jako vážného protikandidáta, ale za toho ho ostatně nepovažovali snad ani sami komunisté.

Naplnil se předpoklad, že Tomáš Garrigue Masaryk měl širokou podporu. Při pátrání po podpůrných člancích na adresu jeho protikandidáta v nekomunistickém tisku jsem nenarazil vůbec na nic, co by s podporou byť jen souviselo. Očekávat by se dala podpora, nebo alespoň jakákoliv kladná zmínka v některých opozičních či neutrálních listech, nicméně objevila se opět pouze podpora Masaryka, případně nařízení o odevzdání prázdných hlasovacích lístků. Bližší analýzou článků zveřejněných na stránkách nezávislého tisku jsem dospěl k názoru, že je naprosto zřejmá podpora T. G. Masaryka jako nejvhodnějšího kandidáta na post prezidenta Československé republiky.

Další premisa, tedy zevrubnost informací v tisku a několik stran věnovaných prezidentské volbě denně, se naplnila jen částečně. Důkladné informace čtenáři většiny zkoumaných listů dostali, nicméně rozhodně se nedá tvrdit, že by se všechny listy věnovaly prezidentské volbě denně. Nejzevrubnější informace o volbě získali čtenáři nezávislých *Lidových novin*. Noviny také v několika případech sledovaly zprávy ze zahraničního tisku o prezidentské volbě v Československu. Zmiňovány byly pouze kladné ohlasy, takže pokud byly nějaké záporné, rozhodně se o nich nikdo nezmínil. Serióznost se ve většině případů potvrdila, nicméně například *Venkov* se na stejné straně, kde rozebíral vážné téma prezidentské volby, poměrně překvapivě nevyvaroval bulvárních titulků, což u seriózního tiskového orgánu nejmocnější strany v zemi skutečně nebylo očekáváno.

Při volbě komunistických tiskovin jsem vycházel z předpokladu, že všechny budou psát podobně a zaručeně se v nich musí objevit shodné informace. Opak však byl pravdou, jelikož zvolené *Haló noviny* o natolik důležité politické a společenské události, za jakou můžeme bezpečně prezidentskou volbu označit, nebyly schopné napsat ani řádku. Pravděpodobně se jednalo spíše o úcel než o neschopnost. Pozornost noviny věnovaly úplně jiným domácím i zahraničním tématům. Zde se tedy předpoklad o relevantnosti veškerého komunistického tisku naprosto nenaplnil.

Jedním z předpokladů sepsaných v úvodu byla i vzájemná komunikace mezi jednotlivými tiskovinami. To se potvrdilo částečně. Některé tiskoviny se vzájemné konfrontaci nevěnovaly vůbec, zatímco jiné ji využívaly poměrně hojně. Nejčastější formou bylo zmiňování článků konkurenčních novin, ale objevila se i přímá konfrontace, kdy například *Slovák* se konkrétně vyjadřoval k názorům prezentovaným na stránkách dalších slovenských tiskových orgánů a nenechal na sobě před čtenáři žádné pochybnosti o údajné pravosti svých úmyslů. Jak již bylo výše zmíněno, nechyběl ani přetlumočený ohlas reakcí zahraničního tisku. Většinou se jednalo o povolební reakce, nicméně najít se daly i reakce zahraničního tisku ještě před samotnou volbou.

Během sledovaného předvolebního období se postoj tisku k jednotlivým kandidátům absolutně nezměnil. Vývojem naopak prošly názory na postoj k volbě. Národní demokraté dali svým poslancům volnost v hlasování s několikadenním předstihem, komunisté svého kandidáta oznámili krátkou dobu před volbou, zatímco

Hlinkova slovenská ľudová strana oznámila svoje rozhodnutí až na poslední chvíli a čtenáři jejího tisku se o něm mohli dozvědět dokonce až po proběhnutí volby.

V drtivé většině zkoumaných titulů se dala vysledovat velká pozornost a význam, jaký se kladl prezidentské volbě. Pouze komunistické *Haló noviny* volbu nekomentovaly. Ve všech titulech je naprosto zřetelný postoj ke kandidátům. Postoje jednotlivých tiskovin působily na čtenáře. Několikrát se listy zmiňovaly o nutnosti osvěty mezi žáky základních škol o důležitosti prezidentské volby. Ve prospěch T. G. Masaryka působila většina zkoumaných titulů. Volbou se obecně více zabírala československy psaná periodika, zatímco cizojazyčné tiskoviny se problematice nevěnovaly tolik do hloubky.

Posledním z řady zjišťovaných faktů bylo, nakolik se jednotlivé tiskoviny věnovaly a informovaly čtenáře o zdravotním stavu prezidenta republiky. Opět se ve většině případů setkáváme s naprostou absencí informací. Pokud už padla nějaká zmínka, pak se jednalo o oficiální verzi, takže se ke čtenářům informace o závažnosti zdravotních potíží hlavy státu z novin ve sledovaném období nedonesla.

Reakce v dobovém tisku poskytly řadu zajímavostí a cenných informací, které jsem v diplomové práci shrnul. Čtenáři se dozvěděli všechny potřebné údaje k volbě a mnohdy zjistili i něco navíc. Velikým zklamáním zůstává neuvěřitelná neschopnost zkoumaných komunistických novin, v nichž se sice politice jednotlivé články věnují, nicméně volba prezidenta zůstala bez povšimnutí.

Během shánění zvolených tiskovin jsem se nesešel s žádnými závažnými problémy. Uvažoval jsem o volbě periodik z nakladatelství Tempo Jiřího Stříbrného, nicméně při pokusu o rezervaci dokumentů z fondu Národní knihovny jsem narazil na překážku, jelikož právě probíhal převod těchto novin do digitální podoby. Transformace sice měla již proběhnout, nicméně bohužel ještě stále nebyla dokončena, a proto jsem se rozhodl bulvární deníky nereflektovat. Při zpracování *Národných novin* nebyla k dispozici kompletně všechna vydaná čísla, což se v menším měřítku stalo i u dalších tiskovin daného období.

Resumé

The theme of this Diploma Thesis is Presidential election in Czechoslovakia in May 1934 and response to it in the press. Tomáš Garrigue Masaryk decided to stand for the election for the fourth time and his opponent became communist candidate Klement Gottwald.

The main aim of this Thesis is to describe and analyze the response to this presidential election in the press of that time and to observe how the media image of both candidates in particular printed materials was. In this Thesis the articles from selected significant newspapers of that time are analyzed (i.e. *České slovo*, *Deutsche Landpost*, *Haló noviny*, *Lidové noviny*, *Národní listy*, *Národní politika*, *Národné noviny*, *Prager Presse*, *Právo lidu*, *Slovák*, *Venkov*). The articles of selected periodicals were observed from Sunday 20th May till Sunday 27th May 1934.

An integral part of the Thesis is also an introduction of both presidential candidates, an overview of the most significant press of that time and an explanation of partisan-political system of Czechoslovakia.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

DOLEJŠÍ, Vojtěch. *40 let Rudého práva*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, 232 s.

DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963, 552 s.

GOTTWALD, Klement. *Spisy V.: Říjen 1933 – červenec 1934*. Praha: Svoboda, 1952, 325 s.

KOPECKÝ, Václav. *ČSR a KSČ: Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, 493 s.

Moravský zemský archiv v Brně. Matrika narozených Hodonín 1838 – 1858. Hodonín 5306, s. 304 (Dostupné z <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/5035/?strana=155> (2. 4. 2014)).

Literatura:

BALÍK, Stanislav, HLOUŠEK, Vít, HOLZER, Jan a ŠEDO, Jakub. *Politický systém českých zemí 1848–1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 180 s. ISBN 80-210-4250-6.

BERÁNKOVÁ, Milena, KŘIVÁNKOVÁ, Alena, RUTTKAY, Fraňo. *Dějiny československé žurnalistiky: III. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. Praha: Novinář, 1988, 315 s.

BROKLOVÁ, Eva. *Československá demokracie: Politický systém ČSR 1918 – 1938*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1992, 168 s. ISBN 80-901059-6-3.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918–1938): Díl druhý: Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930–1935)*. Praha: Libri, 2002, 577 s. ISBN 80-7277-031-4.

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad 1.: Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 – 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa Praha, 1996, 432 s. ISBN 80-85846-06-3.

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad 2.: Kdo po Masarykovi?: Vnitropolitický vývoj Československa 1926 – 1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa Praha, 1998, 591 s. ISBN 80-86130-02-9.

KLIMEK, Antonín, *Vítejte v první republice*, Praha: Havran, 2003, 301 s. ISBN 80-86515-33-8.

KREMPA, Ivan (red.). *Klement Gottwald: Revolucionář a politik*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986, 353 s.

MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004: I. díl: Období 1861–1938*, Brno: Doplněk 2005, 1021 s. ISBN 80-7239-178-X.

MAREK Pavel a kol., *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998*, Rosice u Brna: Gloria, 2000, 403 s. ISBN 80-86200-25-6.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, 355 s. ISBN 80-7184-791-7.

PECHÁČEK, Jaroslav. *Masaryk, Beneš, Hrad: Masarykovy dopisy Benešovi*. Praha: Faun, 1996, 190 s. ISBN 80-900844-9-4.

Periodika:

České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální r. 26 1934

Deutsche Landpost: Sudetendeutsche Tageszeitung Hauptblatt des „Bundes der Landwirte“, r. 16 1934

Haló noviny: informační a reportážní list pro všechny r. 2 1934

Lidové noviny r. 42 1934

Národní listy r. 71 1931

Národní listy r. 74 1934

Národní politika r. 52 1934

Národné noviny r. 63 1934

Prager Tagblatt r. 58 1934

Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků r. 44 1934

Slovák r. 16 1934

Venkov: orgán České strany agrární r. 29 1934